

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, БІЗНЕСУ
ТА ТУРИЗМУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Леся ПОБОЧЕНКО
«_____» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Торговельна війна між КНР і США»

Виконавець: Врублевський Олександр Васильович,
група МEB-401

_____
(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму ФМВ НАУ
Панікар Герман Юрійович

_____
(підпис керівника)

Нормоконтролер: Пічкурова Зоя Володимирівна

_____
(підпис нормоконтролера)

Київ - 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Леся ПОБОЧЕНКО

«__» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Врублевського Олександра Васильовича

1. Тема роботи «Торговельна війна між КНР і США» затверджена наказом ректора від «26» березня 2024 р. № 441/ст.
2. Термін виконання роботи: з 13 травня 2024 року по 16 червня 2024 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти регулювання торгівлі в США і Китаї, статистичні матеріали Міністерства фінансів США, Міністерства торгівлі США, Міністерства закордонних справ США, Міністерства комерції Китаю, Національного статистичного бюро Китаю, Всесвітньої організації торгівлі, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва та розвитку, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: Звіти та публікації Банку міжнародних розрахунків.
4. Зміст пояснювальної записки: передумови та причини виникнення торговельної війни, вплив торговельної війни на світову економіку та економіку України, сценарії розвитку торговельної війни США та Китаю.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 13 таблиць, 5 рисунків.
6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 24 слайди.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	11.03.2024	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	25.03.2024	Виконано
3.	Передумови та причини виникнення торговельної війни	06.05.2024 – 12.05.2024	Виконано
4.	Вплив торговельної війни на світову економіку та економіку України	13.05.2024 – 19.05.2024	Виконано
5.	Сценарії розвитку торговельної війни США та Китаю	20.05.2024 – 26.05.2024	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	27.05.2024 – 30.05.2024	Виконано
7.	Оформити кваліфікаційну роботу та пройти перевірку на плагіат	31.05.2024	Виконано
8.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	01.06.2024	Виконано
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	03.06.2024	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	03.06.2024	Виконано

8. Дата видачі завдання: «15» березня 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____
(підпис керівника)

Панікар Г.Ю.

(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання

_____
(підпис випускника)

Врублевський О.В.

(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Торговельна війна КНР та США»: 93 сторінка, 13 таблиць, 5 рисунків, 58 літературних джерел.

Перелік ключових слів (словосполучень): ТОРГОВЕЛЬНА ВІЙНА, ПРОТЕКЦІОНІЗМ, ТАРИФИ, ТОРГОВЕЛЬНІ ОБМЕЖЕННЯ, ЕКСПОРТ, ІМПОРТ, КВОТИ

Об'єкт дослідження: торговельні відносини США та Китаю.

Предмет дослідження: причини та наслідки торговельної війни США та Китаю.

Мета кваліфікаційної роботи є аналіз та оцінка впливу торговельного конфлікту США та Китаю на власну та світову економіку

Методи дослідження: абстрактно-логічний – при постановці мети та завдань дослідження; порівняльний аналіз – під час розгляду сценаріїв ведення торгових воєн, а також іншим проблемам, що розглядаються у роботі; індуктивний та дедуктивний методи – при виявленні специфіки, методів ведення торгових воєн, а також визначення впливу торгових воєн на світову економіку

Отримані результати та їх новизна: полягають у розробці прикладних питань та у теоретичному обґрунтуванні причин виникнення торгівельної війни США та Китаю.

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше формування напрямів розвитку торгівельних відносин України з США та Китаєм, а саме створення правових, організаційно-адміністративних, економічних, політичних умов покращення відносин України з Китаєм без погіршення з США.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали дипломної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо проблем торгівельної політики України в контексті відносин США та Китаю.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ.....	9
Теоретичне визначення поняття торговельної війни	9
Історичні причини виникнення конфлікту	13
Розвиток торговельної війни від початку виникнення і дотепер	26
РОЗДІЛ 2	
ВПЛИВ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ ТА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	35
2.1. Економіка КНР та США під впливом торговельної війни	35
2.2. Вплив торговельної війни на світову економіку	48
2.3. Динаміка торгівлі України з США та Китаєм	55
РОЗДІЛ 3	
СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ США ТА КИТАЮ	64
3.1. Сценарії розвитку торговельної війни США та Китаю	64
3.2. Прогноз розвитку торгівлі України з США та Китаєм	73
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК БІБЛОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Міжнародна торгівля є однією з найбільш передових та традиційні форми міжнародних економічних відносин. Паралельно з розвитком торгівлі було розроблено також інструменти регулювання. Тому торговельні війни між державами розпочалися з метою захисту виробників майже в момент розвитку торговельних відносин.

В економічній історії будь-якої держави були внутрішні та зовнішньополітичні війни та зіткнення. Це характеризується, перш за все, значним збільшенням числа різних видів воєн: військових, економічних, господарських. Одним з останніх видів є торговельні війни, які є основним ударом по фінансовому та бюджетному секторам держави, наводячи фінансову систему до тяжких життєвих умов. У цьому випадку сильні держави зі своєю виробничою базою можуть перейти на самозабезпечення. У слабких неминуче виникає економічна криза, що веде до технологічного чи продовольчого голоду чи продовольчому голоду.

Міжнародні економісти широко обговорюють можливість торговельних воєн. Актуальність дослідження полягає в тому, що торговельні війни суттєво впливають на глобальну економічну стабільність і стратегічне планування як країн, так і корпорацій. В умовах глобалізації та взаємозалежності національних економік, конфлікти між ключовими економічними гравцями, такими як США та Китай, мають далекосяжні наслідки.

Подібні конфлікти не тільки впливають на двосторонні економічні відносини, але й переформатовують глобальні торговельні ланцюги, створюють нові економічні альянси та змінюють міжнародні правила гри.

Вони також стають каталізатором для розвитку нових технологій та бізнес-стратегій, що призводить до зміни ландшафту світової торгівлі. Дослідження цієї теми дозволить глибше зрозуміти механізми та наслідки торговельних воєн, а також розробити рекомендації для бізнесу та урядів щодо адаптації до змінюваних умов міжнародної торгівлі. Враховуючи величезний вплив, який торговельні війни

мають на економіки країн та добробут населення, ця тема є надзвичайно важливою та актуальною для дослідження.

Дослідження проблематики та тенденцій розвитку торговельного конфлікту США та Китаю вивчали вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме: Л.М. Побоченко, Н.О. Татаренко, К.П. Кравець, В.В. Клус, О.С. Романчук. Незважаючи на наповненість вищезазначених праць, дослідження торговельної війни США та КНР не втратило своєї актуальності.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз та оцінка впливу торговельного конфлікту США та Китаю на власну та світову економіку.

В процесі досягнення мети вивішувалися наступні завдання:

- розглянути теоретичне визначення поняття торговельної війни;
- визначити історичні причини виникнення конфлікту;
- проаналізувати розвиток торговельної війни від початку виникнення і дотепер;
- дослідити економіку КНР та США під впливом торговельної війни;
- розглянути вплив торговельної війни на світову економіку;
- розглянути динаміку торгівлі України з США та Китаєм;
- визначити перспективи розвитку торговельної війни США та Китаю;
- визначити прогноз розвитку торгівлі України з США та Китаєм.

Об'єкт дослідження: Торговельна війна між КНР та США.

Предметом дослідження: Причини, хід та наслідки торговельного конфлікту між КНР та США, включаючи економічні, політичні та геополітичні аспекти.

Методи дослідження: абстрактно-логічний – при постановці мети та завдань дослідження; порівняльний аналіз – під час розгляду сценаріїв ведення торговельних воєн, а також іншим проблемам, що розглядаються у роботі; індуктивний та дедуктивний методи – при виявленні специфіки, методів ведення торговельних воєн, а також визначення впливу торговельних воєн на світову економіку; сценарний - при визначенні прогнозу розвитку ведення торговельної війни, графічний та табличний - для подання матеріалу дослідження та визначення показників розвитку торговельної війни в динаміці.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти регулювання торгівлі в США і Китаї, статті, монографічні видання, підручники, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній.

Джерельною та статистичною базою роботи є матеріали й аналітичні звіти міжнародних організацій (статистичні матеріали Міністерства фінансів США, Міністерства торгівлі США, Міністерства закордонних справ США, Міністерства комерції Китаю, Національного статистичного бюро Китаю, Всесвітньої організації торгівлі, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва та розвитку).

Апробація роботи. Основні положення та висновки кваліфікаційного дослідження висвітлено у наукових публікаціях:

Врублевський О.В. Торговельна війна між Китаєм та Сполученими Штатами Америки / XXIV Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки», секція «Розвиток міжнародних економічних відносин в контексті війни в Україні», 4 квітня 2024р., Національний авіаційний університет, м. Київ – С. 135-136.

Врублевський О.В. Вплив торговельної війни США та КНР на Україну / XV Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 25 квітня 2024р., НАУ, м. Київ.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 13 таблиць, 5 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 58 найменувань на семи сторінках.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ

1.1. Теоретичне визначення поняття торговельної війни

Міжнародна торгівля є одною з найбільш розвинених та традиційних форм міжнародних економічних відносин. Одночасно з розвитком торгівлі формувалися засоби її регулювання. Тому торговельні війни між державами, які бажають захистити своїх виробників почалися практично з розвитку торгових відносин. Стратегія застосування торгових санкцій проти недружніх держав було вперше розроблено та використано у світовій економіці наприкінці XIX століття. Все минуле століття у світі постійно йшли торговельні війни. Будь-яка країна мала право так організувати свою зовнішню торгівлю, щоб отримати найбільший зиск. Вигідним вважалося обмежувати імпорт за допомогою квот та високих мит, заохочувати експорт, що дає змогу зміцнювати позиції країни на світовому ринку та отримувати валюту. Учасники міжнародної торгівлі чинили один на одного тиск за допомогою торговельної війни. У XX столітті торговельні війни стали інструментом досягнення геополітичних цілей [12].

Термін «торговельна війна» відноситься до стану напруженості між двома або більше країнами, коли вони вводять торговельні обмеження, такі як тарифи, квоти або інші бар'єри, для захисту внутрішнього виробництва та інтересів [13].

Аналіз торговельних конфліктів базується на кількох теоретичних підходах, що враховують економічні, політичні та геополітичні фактори. Один з них – теорія взаємозалежності – стверджує, що держави, які взаємодіють та торгують одна з одною, менше схильні до конфліктів через взаємозалежність своїх економік. З іншого боку, теорія оптимальних рішень підкреслює, що держави діють відповідно до своїх економічних інтересів, розглядаючи можливість торговельних обмежень як спосіб максимізувати свої вигоди. Додатково, теорія політичних економічних циклів стверджує, що торговельні війни можуть спалахувати під час політичних виборів або періодів нестабільності, коли лідери спрямовують свої дії на здобуття голосів

виборців. Розуміння цих теоретичних підходів допомагає розкрити складну та багатогранну природу торговельних конфліктів та підкреслити їхні економічні та політичні аспекти [5].

Торговельна війна (англ. trade war) - торгове суперництво двох або більше країн, що проводиться з метою захоплення зарубіжних ринків чи запобігання торговельній «окупації» національної економіки. Вивченням причин та методів ведення торгових воєн займаються багато наук, у тому числі світова економіка [13]. Основними видами є оборонна та наступальна війна. До методів оборонної торговельної війни відносяться:

1) підвищення імпорتنих мит (у т. ч. використання зрівняльних мит (англ. countervailing duty), що передбачають підвищення ціни імпортованого товару до рівня внутрішніх цін з метою запобігання демпінгу);

2) зниження імпорتنих квот;

3) запровадження нетарифних обмежень (англ. nontariff restrict) – бар'єрів, пов'язаних із ускладненням процедури ліцензування та нагромадженням митних формальностей;

4) запровадження технічних бар'єрів, які передбачають виникнення складнощів з відповідністю імпорتنих товарів національним стандартам та технічних умов [12].

У разі, коли країни, які ведуть торговельну війну, дотримуються оборонної тактики, виникає ймовірність виникнення своєрідної «колективної автаркії». Торговельні війни нерідко переростають у збройні конфлікти, особливо у разі спроб прорвати торговельну блокаду. Теорія торговельних воєн є складовою загальної інтерактивної теорії торгівлі. Її задум полягає в тому, що політика однієї країни впливає на вибір її торгових партнерів. Зазвичай це означає, що країни, що розглядаються, є «гігантами» в тому сенсі, що їхня політика впливає на ціни, за якими вони торгують, і, отже, на добробут їхніх торгових партнерів [12].

Теорія інтерактивної торгівлі розвивалася у кількох основних періодах: меркантилістська епоха; класична епоха; нова епоха; сучасна епоха [10, с. 285].

Основні положення меркантилістської теорії:

– багатство є абсолютно необхідним засобом для влади, чи то для безпеки, чи для агресії.

– влада важлива як засіб придбання чи збереження багатства.

– багатство та влада є власними кінцевими цілями національної політики [14].

У даній теорії умови торгівлі та її показники є другорядними, натомість, сальдо торгівельного балансу, доходи та вплив політики на відносну владу держави матимуть ключове значення. У класичній літературі ранні економісти (зокрема Сміт) були більш зацікавлені в тому, щоб виступати за широко ліберальні торговельні відносини відповідно до загального акценту на ліберальну економічну політику всередині країни. Зокрема, економістів цього напрямку, на відміну від меркантилістської школи, більше цікавив достаток нації ніж держави [13, с. 95].

Торренс та Мілль визнавали, що правильно обрані тарифи можуть підвищити національний дохід, але насамперед були зацікавлені в тому, щоб стверджувати, що використання тарифів для таких цілей було б аморальним. Виняток становили випадки, коли тариф міг бути використаний, щоб спонукати торговельного партнера знизити свій тариф.

Стратегія застосування торговельних санкцій проти недружніх держав була вперше розроблена та використана в Британській Імперії наприкінці XIX століття. У 1888 року населення Великобританії становило лише 2 % населення земного кулі, але на частку цієї країни припадало 54 % всіх промислових товарів, що переміщуються в світі. Цей рекордний показник більше ніколи ніким не був перевершений. Торговельні санкції були одними з найчастіше застосовуваних Великобританією інструментів тиску на інші держави. У 1890 році британський філософ Томас Хакслі записав думку, яка стала своєрідним ідеологічним обґрунтуванням всіх торгових війн: «Наш народ – народ покупців. Покупці хочуть купувати найкращі товари за найкращими цінами. Того ж хочуть і жителі інших держав. Якщо їх правителі перешкоджатимуть нам продавати їм товари, то 5 чи 6 мільйонів англійців дуже скоро не матимуть коштів для харчування. Тому ми повинні захищати наші магазини від товарів, які пропонують нам такі держави та прагнути вплинути на їхніх правителів» [1, с. 33]. Відтоді підвищені тарифи, квоти,

демпінг та інші методи недопущення товарів-конкурентів на внутрішні ринки стали популярною зброєю. Незважаючи на те, що економісти класичного напрямку та сучасні аналітики практично одноставно стверджують, що введення штучних бар'єрів мало сприяє розвитку економік, вважаючи, що їхнє проведення призводить до зменшення економічного добробуту всіх країн, залучених у конфлікт, торговельні війни з'являються постійно [11, с. 71].

Н.О. Татаренко зазначає, що «основне завдання держави у галузі міжнародної торгівлі – допомогти експортерам вивезти якомога більше продукції, зробивши її привабливою на світовому ринку та обмежити імпорт, зробивши іноземні товари менш конкурентоспроможними на ринку» [9]. Тому частина методів державного регулювання спрямована на захист внутрішнього ринку від іноземних конкурентів. Для скорочення власного імпорту можна підвищити мита, запровадити квоти на ввезення тих чи інших товарів, чи вимагати від іншої країни взяти на себе зобов'язання штучно обмежити експорт. Торговельні війни здебільшого ведуться між великими економічними державами, оскільки торговельні війни, як і звичайні війни потребують мобілізації колосальних економічних ресурсів. Торговельна війна має ряд позитивних та негативних сторін для країни ініціатора чи навіть обох країн. До позитивних сторін можна віднести [12]:

- сприяє захисту економіки країни шляхом підтримки самозабезпеченості основних її галузей;
- зміцнює політичну та економічну незалежність країни;
- скорочує дефіцит торговельного балансу;
- збільшення доходів місцевих виробників;
- збільшення доходів бюджету за рахунок збільшеного мита на іноземні товари;
- сприяє, за наявності, переміщенню виробництва із країни опонента на батьківщину;
- збільшення та захист рівня зайнятості населення країни, захист з сторони дешевшої іноземної робочої сили [12].

До негативних сторін можна віднести:

- найчастіше торговельна війна призводить до реакції у відповідь з боку опонента, що залежно від ситуації може нівелювати позитивні фактори;
- дії у відповідь здатні скоротити експорт;
- зменшення деяких категорій імпорту здатне поставити під загрозу залежні від нього галузі національної економіки;
- компанії, які мають виробництва в країні опоненті, можуть понести серйозні збитки;
- торговельна війна з економічного конфлікту може мати негативний вплив та інші сфери відносин між державами;
- на ринок країни опонента можуть увійти інші країни, зайнявши нішу, що звільнилася;
- може серйозно дестабілізувати економіку у разі серйозної взаємозалежності ворогуючих держав.

Отже, торговельна війна – це економічний конфлікт між країнами, який призводить до того, що обидві країни нав'язують одна одній торговельну протекціоністську політику у формі торговельних бар'єрів. Ці бар'єри можуть бути встановлені різними способами, включаючи, крім іншого, тарифи, імпортні квоти, внутрішні субсидії, девальвацію валюти та ембарго. Оскільки кожна країна запроваджує торговельний бар'єр, інша країна відповідає іншою політикою. Це створює «воюючу» концепцію.

1.2. Історичні причини виникнення конфлікту

Після Другої світової війни перевага США у світовому порядку була підкріплена взаємопов'язаними нормами, правилами, інститутами та їхньою здатністю забезпечувати глобальні суспільні блага. Однак з відносним поліпшенням всеосяжної національної могутності Китай сформував порядок, зайнявши більш впевнену позицію за допомогою розповіді про «мирне піднесення» та «китайську мрію». Суперництво між двома країнами призвело до розмов про «нову холодну війну» в літературі з міжнародних відносин. Деякі стверджують, що пандемія COVID-

19 стала "моментом перебудови". Однак також зазначалося, що епідемія лише прискорить, а не змінить фундаментальний напрямок міжнародної історії. Не можна заперечувати, що епідемія стала поворотним моментом у реструктуризації міжнародної системи та структури влади [7, с. 312].

Відносини між двома країнами почали погіршуватись після того, як президент Обама запропонував стратегію «Поворот до Азії» проти Китаю. У 2018 році початок торговельної війни між США та Китаєм прискорив погіршення відносин між двома країнами. Економічні та торгівельні відносини між двома країнами впливають не лише на економіку та життя людей з обох боків, а й на структуру світу

22 березня 2018 року президент США Трамп підписав президентський меморандум, заснований на результатах «розслідування за розділом 301», в якому говорилося, що «крадіжка Китаєм американської інтелектуальної власності та комерційних таємниць» наклала високі тарифи на товари, імпортовані з Китаю, і не дозволила компаніям вкладення інвестицій та ведення бізнесу у Сполучених Штатах, щоб змусити Китай змінити свою «несправедливу торговельну практику». На що Китай відповів взаємністю. З того часу почалася торговельна війна між двома країнами і триває досі. За цей час вчені провели численні дослідження торгової війни між США та Китаєм та зробили низку наукових висновків. До них належать причини торговельної війни між США та Китаєм, наслідки торговельної війни та контрзаходи щодо її врегулювання тощо. Серед цих висновків китайські та міжнародні вчені мають як однакові, так і різні погляди при аналізі причин торговельної війни між США та Китаєм [8].

Міжнародні вчені широко погоджуються з тим, що підйому Китаю сприяв глобальний порядок, створений Сполученими Штатами після Другої світової війни. Таким чином, Китай має стати гарною моделлю глобальної економіки, а не просто бенефіціаром. Тому деякі вчені-міжнародники вважають, що торговий дефіцит між Сполученими Штатами та Китаєм, викликаний недотриманням Китаєм правил міжнародної торгівлі та політики торговельного захисту Китаю, є прямими причинами торгової війни. Вони пояснили, що після вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) Китай мав позитивне сальдо двосторонньої торгівлі зі Сполученими

Штатами, але не мав взаємовигідного доступу до китайського ринку для США та інших країн. На цьому фоні Сполучені Штати сподіваються попередити і чинити тиск на Китай, щоб той відповів йому взаємністю у майбутньому через торговельну війну. Крім того, деякі вчені вважають, що політика торгового захисту Китаю, особливо план «Зроблено в Китаї 2025», не тільки викликає торговий дефіцит між Сполученими Штатами та Китаєм, але й становить велику загрозу для глобальної торгової системи [7].

Ця політика включає субсидування кращих китайських галузей і вимогу до іноземних компаній передавати технології як умову виходу на китайський ринок. Деякі вчені, однак, скептично ставляться до причин торговельної війни, спровокованої США. Вони висловили сумнів у тому, що великий торговий дефіцит між двома країнами і викликане цим зниження виробництва в США є лише приводом. Наприклад, лауреат Нобелівської премії з економіки Джозеф Е. Стігліц заявив, що високий торговий дефіцит США та скорочення промисловості є результатом сукупного впливу макроекономічних, внутрішніх інвестицій та рівня заощаджень, а не торгівлі з Китаєм [13, с. 45].

Інші вчені пояснили, що політика промислових субсидій Китаю, хоч і широко поширена, не впливає на торговельні потоки, оскільки де-факто «імпортні тарифи» є «імпортними тарифами». А щодо примусової передачі технологій, існуючі приклади та дослідження не можуть довести, чи є передача технологій примусовою, чи природним результатом економічного співробітництва, чи координації. У світлі цього США немає достатніх доказів для звинувачення у примусовій передачі технологій чи крадіжці технологій, і немає жодних підстав починати торгову війну через це звинувачення. Деякі вчені зазначають, що статистичний метод принципу походження та реекспортної торгівлі переоцінює торговий дефіцит США та Китаю у товарах. Таким чином, торговельна стратегія адміністрації Трампа щодо вирішення проблеми двостороннього торговельного дефіциту з Китаєм несумісна з основними проблемами загального торговельного дефіциту та основними макроекономічними умовами.

Інші вчені вважають, що запровадження високих тарифів для відновлення балансу торгівлі та поживлення виробництва певною мірою відображає нерозуміння Трампом того, що торгівля — це гра з нульовою сумою. Крім того, вони зазначають, що торговельна війна США, посиляючись на національну безпеку, може легко спонукати інших членів СОТ неправильно зрозуміти торгівлю та імітувати заходи у відповідь, що збільшить торговельні бар'єри країн і посилить односторонній підхід, а також ігнорування та недотримання правил СОТ [39].

З питання торгового дефіциту США та Китаю більшість китайських учених прямо заявили, що помилка в методі розрахунку торговельного дефіциту США стала безпосередньою причиною торгової війни. Вони рідко запитували про те, чи Китай порушує правила міжнародної торгівлі, чи вживає Китай надмірні заходи торговельного захисту. Зокрема, вони стверджують, що дані про торговий дефіцит США та Китаю перебільшено. Причини такі:

1) США мають дефіцит у торгівлі товарами з Китаєм, а Китай має дефіцит у торгівлі послугами із США. Причина цього полягає в особливостях відповідних промислових структур та міжнародного поділу праці.

2) Неправильний спосіб розрахунку. Поточні статистичні методи Сполучених Штатів значно переоцінюють фактичний розмір торгового дефіциту між Китаєм і Сполученими Штатами [13].

3) Навіть якщо існує торговий дефіцит, це пов'язано з жорсткими обмеженнями, запровадженими урядом США на експорт високотехнологічної продукції в Китай. Більше того, деякі китайські вчені зазначали, що прямим наміром Трампа є шантаж інтересів. Вони заявили, що величезний бюджетний дефіцит, накопичений за ці роки, і уповільнення економічного зростання США ще більше стурбували уряд США при Трампі. У цій ситуації збільшення доходів та скорочення витрат за рахунок торгівлі з Китаєм стали першим вибором адміністрації Трампа для забезпечення подальшого існування Сполучених Штатів.

Порівнюючи погляди міжнародних науковців та китайських учених, виявляємо, що вони здебільшого згодні з тим, що торговий дефіцит між США та Китаєм є безпосередньою причиною торговельної війни між США та Китаєм. Різниця в тому,

що міжнародні вчені об'єктивно вказали на відповідальність та зобов'язання, які Китай має взяти на себе після вступу до СОТ. Крім того, деякі міжнародні вчені поставили під сумнів риторику США, аналізуючи величезний торговельний дефіцит, про який заявили Сполучені Штати. Однак більшість китайських вчених займають націоналістичну позицію і схильні до повного заперечення так званого торговельного дефіциту США, замість того, щоб дати практичне та переконливе пояснення звинуваченням США у тому, що протекціоністська політика Китаю є причиною торгового дефіциту.

Більшість міжнародних вчених вважають, що торговий протекціонізм США та менталітет «Америка насамперед» є основними причинами торговельної війни. Фред Бергстен заявив, що після свого обрання Трамп неодноразово нападав на міжнародну економічну систему і наголошував на отриманні торгових переваг за рахунок національної сили, що є типовим торговим протекціоністським мисленням [32, с. 15].

Індійський вчений Айєша Фатма заявила, що Сполучені Штати не є жертвою торговельної війни і далекі від того, щоб зображуватися жертвою. За її словами, Сполучені Штати висунули три помилкові припущення з погляду жертви:

по-перше, Сполучені Штати вважають, що вони надають надмірні глобальні державні послуги з величезними витратами;

по-друге, військова міць США підтримує посилення торгової та доларової гегемонії;

по-третє, Сполучені Штати повинні зважити компроміси між внутрішньою та міжнародною діяльністю, вважаючи, що ресурси, що виділяються на останню, можна легко використовувати всередині країни для підвищення добробуту [31, с. 273].

Вчений Стігліц розкритикував протекціонізм Трампа за те, що ідеологія «Америка насамперед» розкриває одну із слабкостей «капіталізму та політики з американськими характеристиками»: короткозорість. За його словами, протекціоністська політика Трампа спонукає країни всього світу формувати нові альянси, відмовлятися від старих та допоможе Китаю відкрити нові можливості співпраці. Він також сказав, що протекціонізм шкодить американським працівникам

більше, ніж Китаю, тому що Китай перетворився з економіки, орієнтованої на експорт, на економіку, орієнтовану на внутрішній ринок [33, с. 102].

Китайські вчені ще жорсткіше розкритикували протекціоністську політику США. Вони стверджують, що Трамп помилково пов'язує занепад США із ситуацією, коли багато існуючих міжнародних організацій та союзників користуються Сполученими Штатами. Ця концепція спонукала його протиставити тенденції економічної глобалізації «економічний націоналізм», а багатосторонності – протекціонізму [27, 29].

Деякі з цих учених підкреслювали, що «економічний націоналізм» використовується нинішньою адміністрацією США як фундаментальний метод для виправлення проблем, викликаних зовнішньою економікою США та безпековою політикою, а також глобалізацією в останні десятиліття, які призвели не лише до американо-китайської торговельної війни, а й торговельної війни США та ЄС.

Крім того, гостра політична гра між двома партіями в США також є однією з причин торговельної війни. У науковій літературі зазначено, що для перемоги на наступних загальних виборах Трамп сподівався обмежити торгівлю між Китаєм та Сполученими Штатами та розвивати суміжні галузі, щоб створити більше можливостей для працевлаштування, і що він хотів заручитися підтримкою виборців середнього та нижчого рівня [42, с. 210].

Дивлячись на основну причину, яка призвела до торговельної війни між США та Китаєм, міжнародні та китайські вчені, по суті, сходяться на думці, що торговельний протекціонізм Трампа є основною причиною торгової війни. Різниця в тому, що китайські вчені звели торговий протекціонізм Трампа до рівня «економічного націоналізму» і різко критикують цей економічний націоналізм через те, що він призвів не лише до торгової війни між США та Китаєм, а й до торгової війни між США та ЄС. Міжнародні вчені навпаки займають відносно нейтральну позицію і підкреслюють, що торговельний протекціонізм Трампа також завдав великої шкоди самим Сполученим Штатам [3, с.35].

Думка про те, що конкуренція за економічне лідерство у світі є основною причиною торговельної війни між США та Китаєм, підтримується багатьма

міжнародними та китайськими вченими. Найбільш переконливу думку висловив Фред Бергстен, який заявив, що суть торговельної суперечки між США та Китаєм — це довгострокова системна конкуренція за економічне лідерство у світі, що охоплює політику, економіку, ідеологію, ціннісні орієнтації, сферу безпеки та всеосяжну політику національної сили. Зокрема, Китай вважає, що Сполучені Штати затримують його підйом, а Сполучені Штати вважають, що Китай кине виклик їхньому глобальному домінуванню у всіх сферах. З точки зору США, Китай є суперником, що підриває існуючий порядок [32, с. 34].

Після закінчення Холодної війни найбільші країни світу підкорилися міжнародному порядку, очолюваному Сполученими Штатами. Однак після 2000 року, в умовах швидкого розвитку економіки Китаю та постійного поліпшення його міжнародного статусу, Китай прагнув повністю знищити союзників США та врешті-решт замінити США як найважливішу державу в Азії та світового лідера в науці та технології. Довгострокові зусилля Пекіна набирають сили, оскільки вплив Пекіна продовжує зростати, а Вашингтон слабшає на міжнародному рівні. Незалежно від об'єктивної реальності, дії Пекіна припускають, що він, ймовірно, вважає, що грає виграшну роль [23].

Вчений Еллісон заявив, що Китай та Сполучені Штати неминуче потрапляють у пастку Фуکیدіда. Він пояснив, що якщо амбіції Сі Цзіньпіна щодо «омолодження Китаю» не зазнають невдачі, Китай продовжить кидати виклик Сполученим Штатам за їхнє звичне лідируюче становище. Крім того, американці не зможуть терпіти піднесення Китаю, якщо Сполучені Штати не переглянуть своє визначення і не приймуть те, що не є «першими». Вчений Росс зазначив, що у США та Китаї відбувається зміна влади. Розвиток передачі влади, що триває, безумовно, призведе до посилення конкуренції за владу. Оскільки президент Китаю Сі Цзіньпін очікує, що Китай візьме на себе активну лідируючу роль у глобальній політиці, «Економічний пояс і шлях» та Азіатський інвестиційний банк прагнули зменшити міжнародний вплив Сполучених Штатів, спонукаючи останні рішуче зберігати своє глобальне домінування [22].

Варто зазначити, що, незважаючи на нервозність США, китайський уряд згодом вжив низку заходів щодо зниження напруженості між двома сторонами, наприклад, оголосивши серію покарань за порушення інтелектуальної власності та сформулювавши план із заміни «Зробленого в Китаї 2025»; навіть Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників розглянув законопроект, який забороняє уряду використовувати адміністративні кошти для примусу передачі іноземних технологій вітчизняним підприємствам. Але, на жаль, Сполучені Штати не завершили торговельну війну з Китаєм.

Що стосується поглядів китайських учених на конкуренцію Китаю та США за глобальне економічне лідерство, то вони зосереджені в основному на наступних двох моментах. По-перше, вони вважають, що США мають на меті стримування розвитку Китаю. Вони пояснюють, що підйом Китаю поступово скоротив розрив у силі між Китаєм та Сполученими Штатами у різних галузях, що викликало очевидний тиск, страх і ворожість у Сполучених Штатах, особливо розвиток китайської індустрії високих технологій, змусивши Сполучені Штати побоюватися, що Китай замінить свою глобальну гегемонію [27, 29, 56].

Рос Р. заявив, що області, в яких Сполучені Штати вводять мита, в основному націлені на високотехнічно-логічні області, включені до програми «Зроблено у Китаї 2025», що відображає намір Сполучених Штатів уповільнити процес технологічного відставання Китаю. Другий момент полягає в тому, що торговельна війна є придушенням Сполученими Штатами китайської моделі розвитку. Чен вказував, що у довгостроковій перспективі торговельна війна США є боротьбою між китайською моделлю та вашингтонською моделлю, які конкурують за домінування у світовій економіці та право формулювати правила гри економічної глобалізації [45].

Зокрема, пильність Сполучених Штатів та занепокоєння тим, що інші країни підуть за китайською моделлю, заснована на тому факті, що китайська модель має відносні переваги у боротьбі з фінансовою кризою та деякими важливими міжнародними справами. Тому США хочуть затаврувати китайську модель розвитку за допомогою війни думок, спровокованої торговельною війною.

Більше того, майже всі вчені відзначають, що реальна мотивація адміністрації Трампа до торговельної війни між США та Китаєм полягає у збереженні гегемонії США. Лі Цинсі, заступник директора Центру американських досліджень у коледжі Женьмін у Китаї, зазначив, що «позиція Вашингтона з питання «Зроблено в Китаї 2025» та призупинення постачання ZTE та великі штрафи показують, що торговельна війна з Китаєм — це не просто торговельна угода, а стратегічне змагання за майбутній розвиток двох країн, що базується на географічній конкуренції. Він наголосив, що стримування розвитку Китаю та посилення гегемонії США є фундаментальними цілями США у розв'язанні торговельної війни. На думку Тан Сяофеня з Центрального коледжу фінансів та економіки, США спровокували торговельну війну, тому що економічна міць Китаю та міжнародний вплив послабили статус США як світового гегемона [42, с. 220].

Питання гегемонії США у торговельній війні також привернуло увагу міжнародних вчених. Наприклад, Малавер С. сказав, що деякі американці пояснюють невдачу прагнення Сполучених Штатів до гегемонії в епоху після холодної війни швидким розвитком інших країн, включаючи Китай. Ця ідея призвела Сполучені Штати до встановлення антикитайського економічного націоналізму та популізму, що зрештою призвело до того, що китайсько-американські відносини зазнали найбільшої трансформації за останні 50 років [44].

Загалом міжнародні та китайські вчені сходяться на думці, що конкуренція за економічне лідерство у світі є основною причиною торговельної війни між США та Китаєм. Різниця в тому, що міжнародні вчені проаналізували актуальність поточної ситуації конкуренції між Китаєм та Сполученими Штатами за Сполучені Штати з погляду спостерігачів, а також об'єктивно проаналізували конкурентні переваги Китаю в економічному лідерстві у світі та дії китайського уряду.

Китайські вчені, з іншого боку, рішуче засудили гегемоністську поведінку Сполучених Штатів з погляду жертв і наголосили, що торговельна війна є типовою формою стримування та придушення. Ці погляди відображають сильні націоналістичні настрої та позбавлені раціональної та об'єктивної перспективи. Вони просто розглядають Сполучені Штати як гегемона міжнародного порядку та

ігнорують той факт, що економіка Китаю постійно отримує вигоду від цього так званого гегемоністського порядку.

Деякі міжнародні вчені відзначають, що ідеологічна конкуренція є глибокою причиною початку торговельної війни США з Китаєм. Вони пояснили, що причина, через яку Сполучені Штати спочатку погодилися на вступ Китаю до СОТ, полягала в тому, щоб бізнес міг привнести американські ліберальні та демократичні цінності та змінити політичну систему Китаю. Проте, схоже, що Сполучені Штати зазнали невдачі у своїх спробах змінити ідеологію Китаю за допомогою економічної інтеграції. Тому Сполучені Штати розпочали торговельну війну з Китаєм, щоб сприяти ізоляції [32].

У страсбурзькому дослідженні наголошується, що існують дві тенденції, які надають ідеологічного забарвлення конфліктам у сфері безпеки та економічним конфліктам у відносинах США та Китаю.

По-перше, відновлення авторитаризму в Китаї та його промислова політика, яку проводить держава, зруйнували оптимізм Заходу з приводу того, що Китай зрештою досягне політичної та економічної лібералізації після 40 років глобальної участі та інтеграції.

По-друге, Угорщина, Білорусь, Бразилія та Філіппіни обрали деяких невірних лідерів, що викликає занепокоєння з приводу краху та кризи демократичного світу. Ці паралельні події посилили стурбованість у США та Європі тим, що приклад та вплив Китаю посилюють могутність глобального авторитаризму.

У ході обговорення ідеологічної конкуренції за ведення торговельних воєн вчені наводили погляди уряду США та деяких чиновників на ідеологічну конкуренцію. Наприклад, у доповіді про Стратегію національної оборони США за 2018 рік йдеться, що Китай та Росія сподіваються сформувати світ, який буде відповідати їх диктатурі... Кірон Скіннер, директор з політичного планування Держдепартаменту США, сказав: «Конкуренція з Китаєм — це справжня боротьба між різними цивілізаціями та різними ідеологіями» [36].

Конгресмен США Майк Галлахер закликав Сполучені Штати наново навчитися мистецтву ідеологічної війни. Він заявив, що Сполучені Штати можуть

виграти це змагання лише кинувши виклик фундаментальній легітимності Комуністичної партії Китаю і тим самим забезпечивши виживання вільного, відкритого та процвітаючого світу. Ці погляди ясно показують, що уряд США надає великого значення ідеологічним конфліктам із Китаєм і свідомо провокує ідеологічну конкуренцію.

Деякі вчені не погоджуються з точкою зору уряду США. Наприклад, Суйшен Чжао заявив, що, хоча США мають причини запобігати ідеологічній конкуренції в Китаї, мало свідчень того, що Комуністична партія Китаю проводить цілеспрямовану стратегію з експорту автократії та підриву демократії, тому що більшості диктатур не вистачає ідеології експансії і вони схильні чинити опір ерозії західної демократичної ідеології. Зокрема, для Комуністичної партії Китаю набагато важливіше зосередитись на підтримці авторитарного правління всередині країни, ніж на поширенні авторитарних ідей за кордоном [26].

В галузі ідеологічної конкуренції лише один китайський учений ясно згадав, що Сполучені Штати очікують, що Китай інтегрується у світову економіку за допомогою реформ та відкритості, здійснить економічну лібералізацію і тим самим досягне політичної демократизації. Проте реальність розвитку Китаю зміцнила авторитарну систему, що глибоко розчаровує американських політиків, що обнадіюють. Ця думка з'явилася лише один раз у 57 китайських газетах, що дозволяє припустити, що більшість китайських учених не вірять, що ідеологічні розбіжності є причиною торгового конфлікту між двома країнами. Причина може полягати в тому, що Китай є перш за все країною, де дух прагматизму має першорядне значення. Люди зазвичай приділяють більше уваги практичним та економічним факторам і рідко замислюються про конкуренцію на ідеологічному рівні. По-друге, Китай — світська країна, і за її тисячолітню історію співіснування різних релігій та етнічних груп сформувало щодо толерантних цінностей китайського народу. Це призвело до поширеного у Китаї переконання, що ідеологічні відмінності між людьми є загальним та універсальним явищем, якого недостатньо, щоб вплинути на економічний обмін між двома країнами.

Існують значні відмінності між китайськими та міжнародними вченими в аналізі глибинних причин торговельної війни деякі зарубіжні вчені зосередили увагу на цій причині і широко обговорювали її, тоді як китайські вчені майже не згадували її. Ця різниця показує, що між ними існують відмінності у глибині мислення та академічному баченні. Китайські вчені схильні приділяти більше уваги поверхневим і поточним факторам, таким як торговий дефіцит США, торговий протекціонізм США, психологія гегемонізму і т. д., в той час як академічне бачення вчених-міжнародників фокусується не тільки на теперішньому і поточному, але і на про фактори, що лежать в основі [50, с. 145].

Думки вчених показують, що як китайські, так і міжнародні вчені мають здебільшого однакові погляди на аналіз та розгляд проблем. Наприклад, всі вони згодні з тим, що торговельний дефіцит між США та Китаєм є безпосередньою причиною торговельної війни, тоді як торговельний протекціонізм США та менталітет «Америка насамперед» є основними причинами торговельної війни у США. Вони також погоджуються з тим, що конкуренція за глобальне економічне лідерство між Сполученими Штатами та Китаєм є основною причиною торгової війни у США. Проте між міжнародними та китайськими вченими існують суттєві відмінності з погляду конкретного процесу та методів аналізу [20].

Міжнародні вчені, як правило, мають ширше та глибше академічне бачення, що робить їх висловлювання більш об'єктивними та справедливими, а також мають критичну традицію. Вони схильні займати нейтральну позицію під час аналізу причин торгової війни навіть вказувати як причини і наслідки торгової війни, а й можливі помилки США. Наприклад, аналізуючи прямі причини торговельної війни, міжнародні вчені вважають, що недотримання Китаєм правил міжнародної торгівлі та заходів торговельного захисту Китаю викликало торговий дефіцит Сполучених Штатів і що поєднання цих факторів призвело до того, що Сполучені Штати розпочали торговельну війну з Китаєм. Водночас вони також задавалися питанням, чи торговий дефіцит США не може бути таким великим, як стверджують США, а також засуджували гегемонію США [22].

Порівняно з міжнародними вченими, китайські вчені мають відносно вузьке та поверхове академічне бачення, що часто робить їхні погляди націоналістичними, а їхні оповідання більш інтенсивними та емоційними. Більшість із них використовують ворожу психологію лише для аналізу мотивів США з погляду жертв, замість того, щоб поглянути на причину цієї суперечності між двома країнами з об'єктивної та справедливої точки зору. Крім того, варто відзначити, що вони теж критичні, але ця критика зазвичай спрямована проти інших людей (або країн), а не проти них самих. Наприклад, більшість із них лише підкреслюють, що США розпочали торговельну війну, ґрунтуючись на неправильних статистичних методах та гегемоністській психології, ігноруючи чи затемнюючи деякі питання, на які слід відповісти позитивно: наприклад, чи правдиві звинувачення США на адресу Китаю? Це включає, перш за все, питання про те, чи є у Китаю проблеми з недотриманням правил міжнародної торгівлі (особливо, чи повинен Китай відкрити свої обіцяні економічні поля)? І чи існує у Китаї надмірний торговельний протекціонізм (особливо чи є явище примусової передачі технологій)?

По-друге, різниця в академічному баченні китайських та зарубіжних вчених також відбивається на глибині мислення. Міжнародні вчені часто можуть думати про причини речей у ширшому контексті, тоді як китайські вчені схильні зосереджуватись лише на поточних факторах впливу. Наприклад, міжнародні вчені проаналізували глибоко вкорінені ідеологічні чинники, наголосивши, що Сполучені Штати очікували, що економічний розвиток Китаю призведе до політичної демократизації, і що тепер розчарування цим результатом є найглибшою причиною для Сполучених Штатів розпочати торговельну війну проти Китаю. Китай. Однак китайські вчені рідко згадують цей фактор або взагалі його ігнорують.

Результати цього дослідження показують, що більшість китайських вчених мають майже ті ж погляди, що й міжнародні вчені у розгляді та аналізі проблем, пов'язаних з причинами торгової війни між США та Китаєм. Проте їхня нормативно логіка зазвичай легко піддається впливу націоналістичних наративів, внаслідок чого вони впадають у логіку жертви і втрачають об'єктивну і справедливую позицію. Це може бути звичайним явищем серед китайських вчених.

Отже, основними передумовами та причинами торгівельної війни США та Китаю є наступні: перенесення американськими компаніями виробництва у країни з низьким рівнем зарплат, у т. ч. до Китаю; торговий дефіцит між США і Китаєм; втрати економіки США від незаконного запозичення технологій, у першу чергу китайськими виробниками; низький курс юаня, який знижує вартість китайських товарів; державна підтримка китайських компаній, у першу чергу за рахунок державного банківського сектору; невиконання Китаєм зобов'язань перед СОТ; інструменти китайської державної політики (субсидії, експортні обмеження на сировину, обмеження ПШ, які вимагають передачі технологій і спільного виробництва з Китаєм, преференції китайським виробникам при державному замовленні та ін).

1.3. Розвиток торгової війни від початку виникнення і дотепер

Політика жорсткого контролю ситуації в Індо-Тихоокеанському регіоні, що проводилася Вашингтоном протягом останніх понад 70 років, по суті, провалилася. США переглянули підйом Китаю. Сьогодні протистояння наддержав із віддалених від них периферійних (Африка, Близький Схід) зон змістилося до Східної Азії. Орієнтація КНР на збереження та подальший розвиток глобалізації стикається тут з націоналізмом Д. Трампа, що діє під гаслом, що руйнує глобалізм, «Америка вище всього» [3, с. 36].

Найбільш важливим для подальшого розвитку міжнародних відносин у регіоні та у світі в цілому є нинішнє посилення протиріч між Вашингтоном та Пекіном. Протягом 20 років протиріччя накопичувалися головним чином через бурхливе економічне зростання Китаю, що стало сильним економічним конкурентом США, швидкого розвитку його військового потенціалу, входження до трійки світових лідерів (США, Росія, Китай) у освоєнні космосу, і вони різко загострилися останні два роки. Адміністрація Д. Трампа, ввівши пакет санкцій проти китайської економіки, фактично розв'язала торговельну війну. У цьому конкуренція у сфері економіки та ідеології перетворюється на військове суперництво. Виступаючи на РБ ООН 24

вересня 2018 р. Д. Трамп звинуватив КНР у втручанні у кампанію з виборів у американський Конгрес, що відбувся у листопаді 2018 р. З обох сторін позначилися ворожість та непримиренність, що викликає велику стурбованість держав регіону і насамперед Японії, Росії, Індії, Південної Кореї та країн – членів АСЕАН.

Зовнішня політика США Східної Азії носить, сутнісно, антикитайський характер. Вона базується на низці основних положень, сформульованих у Вашингтоні зі зростанням потужності та впливу Китаю в сучасному світі.

Сполучені Штати спробували вирішити свої торговельні проблеми з Китаєм за допомогою переговорів, суперечок у СОТ, посиленого інвестиційного контролю, тарифів та власної промислової політики. За останнє десятиліття відносини стали войовничішими, оскільки політики США намітили дедалі агресивніший курс [9].

У рамках вступу Китаю до СОТ американські переговорники вимагали тимчасових гарантій, які можна було б використовувати для обмеження імпорту з Китаю, але вони майже не були використані доти, доки термін їхньої дії не закінчився через дванадцять років. Блюстейн пише, що адміністрація Джорджа Буша-молодшого була стурбована потоком закликів американських компаній до посилення захисту і потребувала підтримки Пекіна для інших цілей зовнішньої політики, включаючи глобальну війну з тероризмом. Адміністрація Буша запровадила деякі тарифи на низку китайських товарів, які субсидувалися або «демпінгувалися» (тобто, продавалися за аномально низькою ціною). Він також розпочав діалог на високому рівні з Китаєм для вирішення торговельних питань [4].

Ці діалоги тривали і за президента Барака Обами, адміністрація якого жорстко розправилася з Пекіном. Обама використав спеціальну гарантію для введення мит на імпортні шини, а його адміністрація виграла низку суперечок у СОТ проти Китаю. Пильну увагу до китайських інвестицій також зростає: Обама зробив рідкісний крок, заблокувавши два китайські придбання за рекомендацією Комітету з іноземних інвестицій у США (CFIUS), міжвідомчого органу, який перевіряє інвестиції з міркувань національної безпеки. Його адміністрація також завершила переговори щодо Транстихоокеанського партнерства (ТТП) — мегарегіональної торгової угоди, яку вона позиціонувала як спосіб конфронтації з Китаєм у сфері торгівлі.

Президент Б. Обама (2009-2017 рр.) оголосив про нову східну політику, націлену на посилення протидії наступу Пекіна на американські економічні та військово-політичні позиції Східної Азії. У зв'язку з цим передбачалося довести до 2020 р. американське військово-морську присутність в Індо-Тихоокеанському регіоні до 60% від загальної чисельності ВМС, а оголошена Вашингтоном 9 січня 2015 р. «Об'єднана концепція доступу та маневру до глобальних театрів» «передбачала «свободу рук» американським збройним силам у будь-якій точці земної кулі та навколишньому космосі» [17].

Адміністрація Д. Трампа, що прийшла до влади в січні 2017 р., збільшила військові витрати на 2018 р. до 700 млрд. дол., що на 10% перевищує витрати на оборона попередньої американської адміністрації. Маховик конфронтації між найбільшими державами регіону запущено, зупинити його вже вкрай важко. У рамках цього курсу Вашингтону вдалося в 2016 р. підписати Угоду про Транстихоокеанське партнерство, спрямовану на економічну ізоляцію КНР, але Дональд Трамп, прийшовши до влади, заявив про вихід США з цього партнерства [20].

Адміністрація Д. Трампа останнім часом змінила обережний тиск колишньої американської влади на Пекін, взявши курс на стримування Китаю всіма доступними засобами. Виступаючи у жовтні 2018 р. у Гудзонівському інституті у Вашингтоні, віце-президент М. Пенс позначив Китай головною загрозою для Сполучених Штатів, звинувативши його у втручанні в американські вибори та у військовій агресії в Південно-Китайському морі [4, с. 33].

Початок торговельної війни був покладений під час передвиборної кампанії Дональда Трампа у 2016 році. Потім він неодноразово критикував торговельні відносини з Китаєм і висловлювався про надто велику частку імпорту китайських товарів у США, яка значно перевищувала частку експорту до Китаю, утворюючи торговий дефіцит. За даними Міжнародного торгового центру, у 2016 році імпорт товарів у США з Китаю: у 2016 році – 481,5 мільярда доларів, а експорт із США до Китаю – 115,5 мільярда доларів.

У серпні 2017 року Дональд Трамп ініціював розслідування крадіжки Китаєм інтелектуальної власності США. Прецедентом стало те, що влада Китаю нібито

змусили американські компанії, які бажають експортувати свою продукцію, працювати у складі місцевих підприємств і передавати свої технології та розробки китайським партнерам. На початку 2018 року під час розслідування цей факт підтвердився. Як санкція Дональд Трамп розпорядився підготувати список зборів, які стягуватимуться після завершення розслідування [15].

Насамперед президент США встановив 30%-ний тариф на імпорт сонячних панелей. Китай, світовий лідер у виробництві сонячних батарей висловив розчарування такими діями США.

Березень 2018: США підвищили мита на імпорт стали до 25% і на алюміній до 10%. Ці заходи мали поширитися на 30 країн.

У відповідь Китай збільшив торгове мито на 128 видів товарів, що імпортуються зі США. Серед них горіхи, фрукти та вина, які оподатковуватимуться за ставкою 15%. Крім того, було введено 25% мито на американську свинину. У той же час Китай закликав до мирного врегулювання розбіжностей, заявивши, що вжиті заходи покликані лише компенсувати збитки [25, с. 905].

Квітень 2018: США опублікували список товарів, імпорتنі мита на які зростуть на 25%. У ньому перераховано близько 1300 позицій. Серед іншого до списку увійшли електроніка, деталі літаків, супутники, радіоприймачі, медичне обладнання та інші товари, які є найбільшими статтями експорту Китаю до США. Китай увів додаткові мита на м'ясо, фрукти та інші товари, що імпортуються зі США, у відповідь на дії уряду США [16].

Липень 2018 року: Дональд Трамп ввів 25% мита на низку китайських товарів на загальну суму 34 мільярди доларів. Китай вжив у відповідь заходи в тій же мірі [15].

Серпень 2018 року. США ввели мито у розмірі 25% на 279 найменувань китайських товарів передбачуваним обсягом 16 мільярдів доларів. Після цього Китай запровадив додаткові мита у розмірі 25% на американські товари у тому обсязі [15].

Вересень 2018 року: Трамп ввів 10% мито на додаткові товари, ще 200 мільярдів доларів. Китай відповів митом у розмірі 5–10% на імпортовані із США товари на суму 60 мільярдів доларів.

Можна припустити, що заходи Китаю є спробою знайти компроміс і уникнути суттєвих економічних наслідків. Очевидно, що Китай може запровадити серйозніші обмежувальні заходи, але позиція країни сьогодні полягає не в тому, щоби ще більше розпалювати конфлікт.

Грудень 2018: лідери країн погоджуються тимчасово призупинити підвищення тарифів.

У 2018 році торговельний дефіцит США досяг десятирічного максимуму. Експорт китайських товарів до Америки склав 478 мільярдів доларів, імпорту США до Китаю – 155 мільярдів доларів США [53].

Травень 2019: США знову підвищують мито на китайську продукцію, тепер сума складає 200 мільярдів доларів. Президент США заявляє про намір видалити американських виробників із території Китаю. Адміністрація Трампа внесла до чорного списку Huawei, одну з найбільших у світі телекомунікаційних компаній, заборонивши урядовим та військовим відомствам купувати продукцію Huawei.

Серпень 2019 року. США оголосили, що з 1 жовтня розмір мит на китайські товари буде збільшено з 25% до 30%. А та частина продукції, яка оподатковується тарифом 10%, оподаткуватиметься тарифом 15%.

Скорочення дефіциту 2019 року за підсумками першого півріччя дефіцит торговельного балансу США з Китаєм знизився. Взаємний експорт та імпорту також скоротилися, що, безумовно, впливає на економічне зростання обох країн.

З кінця 2018 року країни активно ведуть переговори щодо врегулювання конфлікту та встановлення торговельних відносин, які поки що не привели до позитивного результату. Голова Федеральної резервної системи Джером Пауелл заявив у серпні цього року, що така торгова напруженість з Китаєм є величезним ризиком для економіки США. У свою чергу, Дональд Трамп регулярно повторює, що з економікою США все гаразд.

У жовтні 2019 США та Китай під час переговорів у Вашингтоні попередньо досягли угоди. Китай погодився збільшити закупівлі американської сільськогосподарської продукції, а США, у свою чергу, погодилися послабити торговельні мита на китайські товари, а також призупинити підвищення тарифів на

нові товари, що очікується у жовтні 2019 року. Обидва лідери вважають, що вони досягли свого. досягли прогресу в переговорах і повідомляють журналістам, що торгові суперечки можуть бути вирішені найближчим часом. На даний момент ЗМІ навперебій говорять про те, що «перемир'я не за горами». Так чи інакше, нинішня ситуація давно перестала нагадувати звичайні розбіжності [51].

Трамп також вперше за десятиліття назвав Китай валютним маніпулятором і зберіг блокування адміністрації Обами нових призначень до Апеляційного органу СОТ, вивівши з ладу систему вирішення спорів організації. Тим часом Конгрес США, реагуючи головним чином на побоювання з приводу придбання Китаєм американських технологій, ухвалив закон, який розширює роль CFIUS і посилює контроль над експортом високих технологій.

За президента Байдена Вашингтон зробив найсерйозніші кроки щодо ослаблення боротьби Китаю за економічне домінування. Він зберіг мита на суму близько 360 мільярдів доларів, а також багато санкцій, застосованих Трампом до китайців, пов'язаних з порушеннями прав людини в Сіньцзяні та Гонконгу, ввів безпрецедентний експортний контроль, який обмежує здатність Пекіна отримувати передові технології, і заборонив деякі американські інвестиції в чутливі технології, які, як побоюються законодавці, можуть бути використані для допомоги армії Китаю, що зростає. Тим часом, кілька губернаторів США підписали закони, які забороняють державним пенсіонерам інвестувати в акції, контрольовані китайською державою [53].

Готовність Байдена продовжувати економічну ескалацію проти Китаю порушила питання майбутньому торгових відносин. Ні американські мита на китайські товари (і китайські мита у відповідь на американський експорт), ні американський експортний контроль не продемонстрували жодних ознак скасування. Для подальшої ескалації торговельного конфлікту американські політики можуть шукати внутрішні засоби протидії Китаю. Проте варто зауважити, що даний конфлікт наніс втрати для економік не лише Китаю та США, але і інших економік світу, тому варто розглянути вплив цієї війни.

Узагальнимо в табл.1.1 основні моменти торговельної війни США та Китаю (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Основні моменти торговельної війни США та Китаю

Період	Характеристика
1980-1990	Сполучені Штати та Китай нормалізують дипломатичні та торговельні відносини. Обидві країни створюють Спільну американсько-китайську комісію з торгівлі та торгівлі (ЖССТ) як форум для обговорення питань двосторонньої торгівлі. Китай подає заявку на повторне приєднання до Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ). Протести на площі Тяньаньмень шокують світ і зривають переговори щодо вступу Китаю до ГАТТ.
1995-2005	Створено Світову організацію торгівлі (СОТ) як наступницю ГАТТ. США та Китай досягають угоди про умови вступу Китаю до СОТ. Китай вступає до СОТ. США та Китай досягають угоди про умови вступу Китаю до СОТ. Сполучені Штати порушують свій перший позов до СОТ проти Китаю
2006-2015	Президент США Джордж Буш та президент Китаю Ху Цзіньтао розпочинають Стратегічний економічний діалог (СЕПГ) для обговорення торгових та інших економічних питань. Президент США Барак Обама та Ху запускають американсько-китайський стратегічний та економічний діалог (S&ED). Китай стає найбільшим експортером у світі. Апеляційний орган СОТ став на бік Китаю у суперечці про те, чи порушують державні підприємства Китаю правила СОТ щодо державних субсидій. Адміністрація Обами завершує переговори про Транстихоокеанське партнерство (ТТП).
2017-2020	Президент США Дональд Трамп виходить із ТТП. Трамп та президент Китаю Сі Цзіньпін запускають всеосяжний економічний діалог між США та Китаєм. Трамп вводить широкий набір тарифів на китайські товари, що призводить до кількох раундів заходів у відповідь, поки американські тарифи не охоплюють майже весь.
2022 по теперішній час	Вашингтон та Пекін укладають торговельну угоду «першої фази». Президент США Джо Байден запроваджує суворий контроль над експортом комп'ютерних чіпів, намагаючись обмежити передовий. Байден підписує указ, який обмежує деякі інвестиції США у високотехнологічні галузі

Примітка. Складено автором за даними: US-China relations. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.scmp.com/topics/us-china-relations>.

Отже, ще до вступу Китаю до СОТ торгівля між двома країнами зростала. Але членство у СОТ забезпечило «постійні нормальні торговельні відносини», тим самим надавши американським та іноземним компаніям додаткову впевненість у тому, що

вони зможуть виробляти продукцію у Китаї та експортувати до Сполучених Штатів. Торгівля різко зросла: вартість імпорту товарів США з Китаю зросла. Проте, Сполучені Штати спробували вирішити свої торговельні проблеми з Китаєм за допомогою переговорів, суперечок у СОТ, посиленого інвестиційного контролю, тарифів та власної промислової політики.

За останнє десятиліття відносини між державами стали войовничішими, оскільки політики США намітили дедалі агресивніший курс. Конфлікт продовжувався за всіх президентів США, а за Дональда Трампа прийняв найбільш агресивну форму. За президента Джо Байдена США зробив найсерйозніші кроки щодо ослаблення боротьби Китаю за економічне домінування. Проте на даний час конфлікт не вирішений.

Висновки до розділу 1

Двосторонні відносини між США та Китаєм різко погіршилися у 2018 році, коли одержимість тодішнього президента США Дональда Трампа торговим дефіцитом змусила його запровадити карне мито на Китай.

За тарифами були обмежені як на доступ Китаю до високотехнологічної американської продукції, так і на іноземні інвестиції, пов'язані з міркуваннями безпеки, а також звинувачення в несправедливій комерційній практиці Китаю. В процесі дослідження встановлено такі важливі причини, що спричинили цей торговельний конфлікт.

По-перше, одними з найважливіших факторів є крадіжка інтелектуальної власності та примусова передача технологій. Така несправедлива торговельна практика Китаю загрожує сектору високооплачуваної зайнятості та виробництву з високою доданою вартістю у США. Від торгівлі контрафактними товарами, піратським програмним забезпеченням та комерційними секретами в Китаї, США зазнають щорічних витрат до 600 мільярдів доларів.

Крім того, ці витрати не включають додаткові витрати компаній із захисту інтелектуальної власності, зниження стимулів для інвестицій, скорочення інновацій та вплив на зайнятість кваліфікованої робочої сили в США.

По-друге, економічна модель Китаю та його державні підприємства (ДП) контролюються Комуністичною партією Китаю. Використання державних підприємств, їх доступ до субсидій та обмежене верховенство закону в Китаї підтримують державні компанії у Китаї та в усьому світі.

По-третє, протекціоністська політика Китаю, яка вимагає, щоб глобальний ринок був відкритий для його компаній, але не хоче відкривати власний ринок для глобального бізнесу. КНР не дотримується своїх зобов'язань перед Світовою організацією торгівлі (СОТ), а його економічна модель, в якій держава контролює як державний, так і приватний бізнес, ускладнює використання норм СОТ та її системи врегулювання суперечок. Політика Китаю щодо обмінного курсу також є викликом для його торгових партнерів та конкурентів.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ ТА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Економіка КНР та США під впливом торговельної війни

У 2018-2019 роках розпочався великий торговельний конфлікт між США та Китаєм. США ввели мита на китайський імпорту на суму близько 350 мільярдів доларів, а Китай у відповідь ввів мита на додатковий імпорту на суму 100 мільярдів доларів — міра у відповідь, дозволена правилами СОТ (Bown 2018). Незважаючи на досягнуту у січні 2020 року угоду про припинення подальшого підвищення тарифів, існуючі залишаються. Масштаб цієї торгової суперечки значний. Мита США торкнулися близько 18% імпорту, що еквівалентно 2,6% ВВП, тоді як заходи у відповідь Китаю торкнулися 11% імпорту, що еквівалентно 3,6% ВВП. Ці тарифи торкнулися кількох галузей в обох країнах та збільшили витрати приблизно на дві третини оподатковуваних митом товарів у США (рис. 2.1):

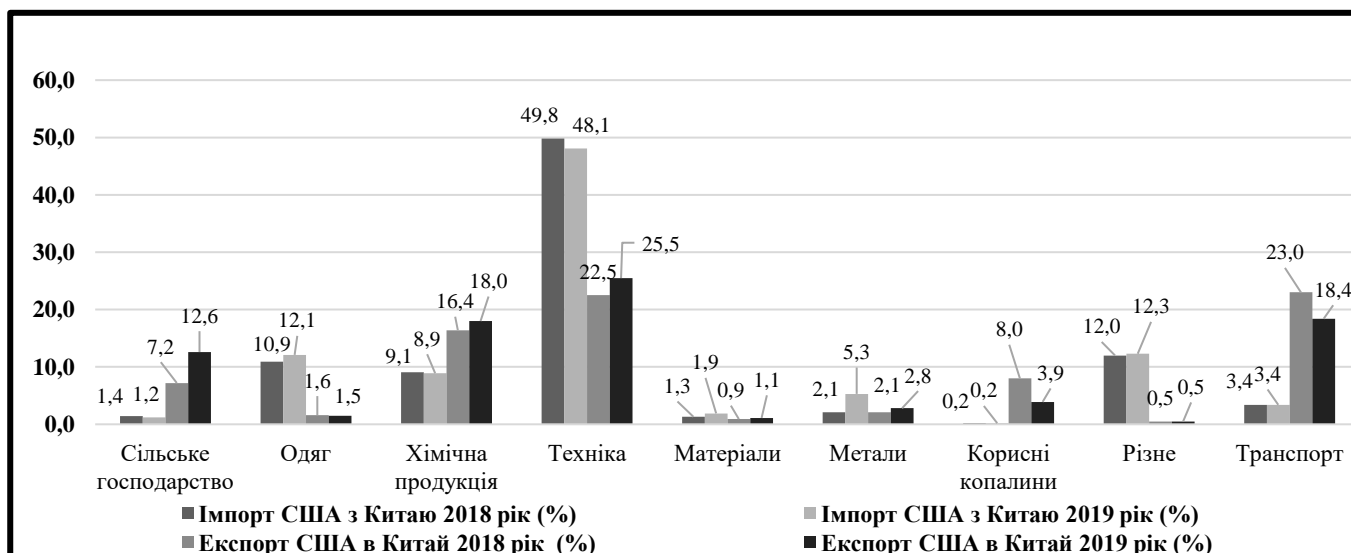

Рис. 2.1. Зміни тарифів у США та Китаї в 2018–2019 роках за секторами.

Примітка. Складено автором за даними: Tatarenko N. *Solidarism in Global and National Economies // Eastern Europe Regional Studies*. – 2017. – № 2 (3). ISSN: 2587-456X – Chişinău: USM – P. 65-82; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bis.doc.gov.

Масштаби та розмах конфлікту перевершили Закон про тарифи Смутта-Хоулі 1930 року, найпомітніший протекціоністський крок за більш ніж сторічну торговельну політику США, який, згідно з Ірвіном (1998), підвищив тарифи на 27% оподатковуваних митом продуктів, що еквівалентно 1,4% ВВП . 2017).

Ескалація тарифних змін між США та Китаєм у 2018–2019 роках мала значний економічний вплив на ці дві країни. Споживачі імпортованих товарів у США та Китаї прийняли на себе основний тягар тарифів через підвищення цін, і сукупний реальний дохід як у США, так і в Китаї знизився через тарифи.

Китай може похвалитися величезними виробничими можливостями, що робить його світовою фабрикою з виробництва широкого спектру продукції: на частку Китаю припадає 30% світового промислового виробництва, і він є найбільшим у світі експортером. Це позиціонує Китай як незамінний вузол у глобальних ланцюжках постачання [36].

Крім того, з населенням, що перевищує 1,4 мільярда осіб, і середнім класом, що росте, він пропонує величезний споживчий ринок. Ініціатива «Пояс та шлях» розширює свій економічний вплив за рахунок інвестицій в інфраструктурні проекти по всьому світу, а швидкий прогрес у галузі телекомунікацій, електромобілів, сонячної енергії та штучного інтелекту робить Китай світовим лідером інновацій.

Китай також є великим гравцем у сфері міжнародних фінансів, маючи великі валютні резерви та цінні папери Казначейства США, що дає йому значний вплив на світові фінансові ринки. Зрештою, будучи великим імпортером сировини та енергії, структура споживання Китаю впливає на світові ціни на сировинні товари.

Представимо в табл. 2.1 економічні дані Китаю за 2018-2022 роки (див. Табл. 2.1).

Номінальний ВВП – 17 977 мільярдів доларів США у 2022 році. ВВП на душу населення склав 12 676 долари США порівняно із середнім світовим показником 10 589 доларів США. Середнє зростання реального ВВП за останнє десятиліття склало 6,4%.

Економічні дані Китаю за 2018-2022 роки

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Населення, млн	1405	1410	1412	1413	1412
ВВП, млрд.дол.США	13896	14277	14689	17816	17895
ВВП на душу населення, дол.США	9888	10125	10402	12612	12676
Економічне зростання (Номінальний ВВП, ан.варт.%)	10,5	7,3	2,7	13,4	4,8
Номінальні інвестиції в основний капітал, %	5,9	5,4	2,9	4,9	5,1
Державний борг, (% ВВП)	56,7	60,4	70,1	71,8	77,0
Інфляція, %	1,9	4,5	0,2	1,5	1,8
Баланс поточного рахунку (млрд.долСША)	23,1	102,9	248,8	352,9	401,9
Торговий баланс товарів (млрд.дол.США)	351	421	524	670	838
Експорт товарів (млрд.дол.США)	2487	2499	2590	3357	3544
Імпорт товарів (млрд.дол.США)	2136	2078	2066	2687	277

Примітка. Складено автором за даними: China Economy. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.focus-economics.com/countries/china>.

Економіка зростає, хоча за останнє десятиліття це зростання різко сповільнилося, оскільки економічна модель, орієнтована на інвестиції, продемонструвала зниження граничних вигід. Крім того, економічна активність останнім часом зазнає тиску через торгову напруженість, увагу уряду до підтримки державних компаній, придушення приватного сектора та скорочення чисельності населення.

У 2021 році промислова продукція склала 94% від загального обсягу товарного експорту, мінеральне паливо – 1%, продукти харчування – 2%, руди та метали – 1% та сільськогосподарську сировину – 0%, при цьому на інші категорії припало 2% від загального обсягу. За той же період промислова продукція становила 56% від загального обсягу імпорту товарів, мінеральне паливо – 16%, продукти харчування – 8%, руди та метали – 15%, сільськогосподарська сировина – 3%, при цьому інші товари склали 2% від загального обсягу. Загальний обсяг експорту в 2022 році становив 3 544 мільярди доларів США, а загальний обсяг імпорту - 2 707 мільярдів доларів США.

Ключовими партнерами Китаю по експорту товарів є США (рис. 2.1):

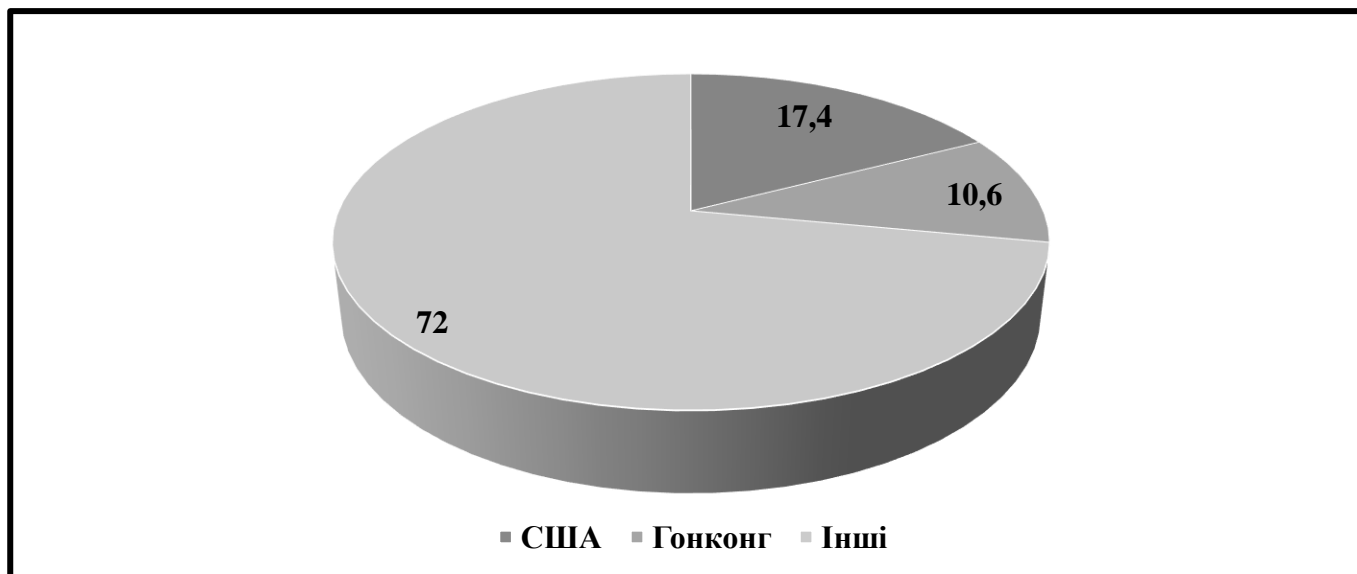

Рис. 2.2. Ключові партнери Китаю по експорту у 2022 році, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними: China Economy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.focus-economics.com/countries/china>.

Дані рис. 2.2 свідчать, що США є найбільшим партнером Китаю по імпорту товарів:

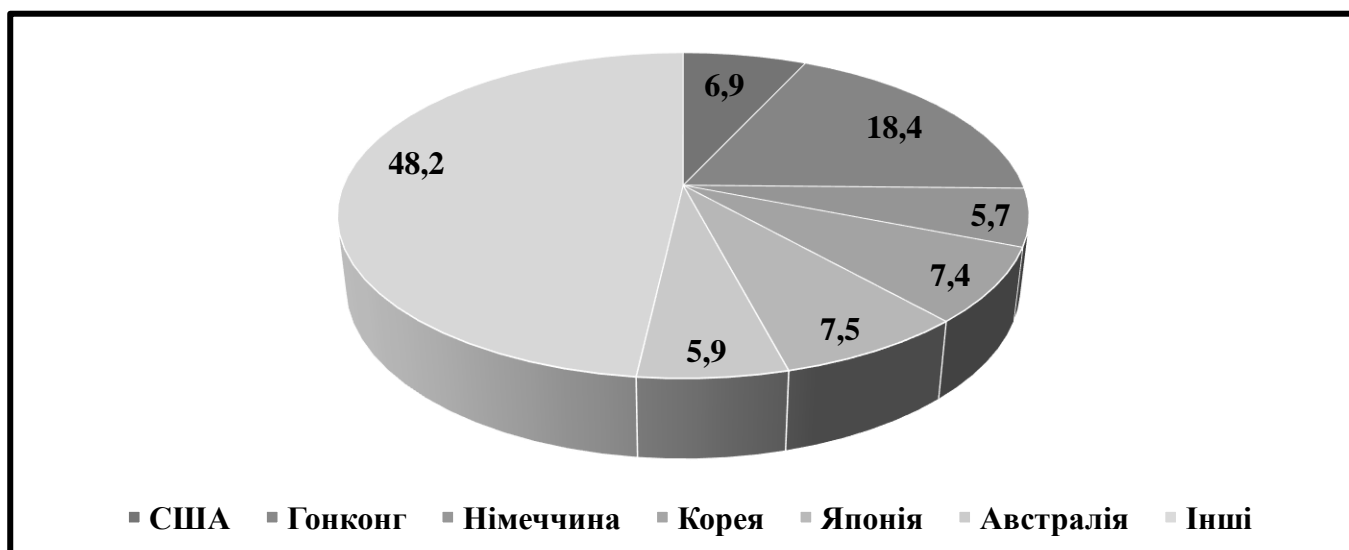

Рис. 2.2. Ключові партнери Китаю по імпорту у 2022 році, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними: China Economy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.focus-economics.com/countries/china>.

Питома вага експорту Китаю в США перевищує питому вагу імпорту товарів з США. Частково економічний успіх Китаю був зумовлений іноземними компаніями, які виробляють продукцію країни експорту. Хоча теоретично це дає Пекіну величезні важелі впливу, він стримано ставиться до запровадження експортних обмежень із двох причин. Китай вже може контролювати експорт товарів – і капіталу – жорсткіше, ніж країни з ринковою економікою. І її економіка, як і раніше, залежить від експортного виробництва, особливо в секторах з надмірними потужностями, таких як виробництво заліза та сталі, цементу, скла, алюмінію, сонячних панелей та обладнання для виробництва електроенергії. Китай стикається з низкою економічних перешкод, включаючи старіння населення, забруднення довкілля та проблеми з боргами у корпоративному секторі та секторі місцевого самоврядування. Санкції США вдарили по торгівлі та спонукали деякі фірми перенести виробництво з Китаю. Більше того, жорсткі часові обмеження, запроваджені до кінця 2022 року через пандемію Covid-19, підірвали довіру та призвели до зниження активності. Крім того, фірми з нерухомості з високою заборгованістю становлять загрозу стабільності.

Геополітичні зміни призвели до посилення власних односторонніх санкцій. Торговий конфлікт зі США та санкції, запроваджені у 2021 році ЄС, Великобританією та США за порушення прав людини у Сіньцзяні, а також запровадження санкцій проти Росії стали трьома ключовими моментами у формуванні підходу Китаю до санкцій. Аналіз 39 випадків санкцій, введених Китаєм у період з 2012 по 2023 рік, показує, що китайські санкції та контрсанкції слідували чіткому шляху [40].

Кількість санкцій, ухвалених Китаєм в односторонньому порядку, різко зросло з 2018 року. Переважна більшість із них спрямована проти окремих осіб, груп людей або компаній у США і була введена у відповідь на передбачуване втручання у внутрішні справи Пекіна, особливо Гонконгу, Сіньцзяну та Тайваню. Ця чітка тенденція в китайському режимі санкцій навряд чи сильно зміниться в майбутньому.

Найчастіше вживані заходи тісно пов'язані з типом цілей: заморожування активів, візові заборони та заборони на співпрацю з китайськими підприємствами переважно спрямовані проти фізичних осіб; Для компаній використовується експортний та імпортний контроль. Здатність Китаю розробляти фінансові санкції на даний момент

залишається обмеженою, політичні дебати, що продовжуються, в Китаї показують живий інтерес до розробки правової основи для них.

Список ненадійних осіб та Закон про заборону іноземних санкцій є двома основними політиками, які Китаєм використовується для введення офіційних санкцій. Але санкції Китаю часто являли собою суміш офіційних та неофіційних заходів. З моменту введення мит імпорт певних товарів США скоротився навіть до початку пандемії COVID-19. Деякі з найбільших спадів є результатом скорочення торгівлі з Китаєм, оскільки зачеплений імпорт значно скоротився після запровадження тарифів. Скорочення торгівлі означає менше можливостей для споживачів у США та вищі ціни (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Імпорт, зачеплений тарифами США, (дол. США)

Тариф та дата вступу в силу	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Тарифна ставка
Розділ 232 «Сталь» (березень 2018 р.)	15,9	15,5	11,4	7,2	13,7	9,5	25%
Розділ 232 Алюміній (березень 2018 р.)	9,0	9,6	8,4	5,2	7,6	9,8	10%
Розділ 232. Виробничі вироби із сталі (лютий 2020р)	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6	25%
Розділ 232. Виробничі вироби із сталі (лютий 2020р)	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	10%
Стаття 301, перелік 1 (липень 2018 р.)	31,9	30,3	22,0	20,1	24,1	26,1	25%
Стаття 301, перелік 2 (серпень 2018 р.)	13,8	14,8	8,5	9,6	10,3	10,7	25%
Стаття 301, список 3 (вересень 2018 р., збільшений в травні 2019 р.)	187,6	206,1	126,4	112,3	125,7	118,0	10% в 2019 році, потім 25%
Разділ 301, перелік 4А (вересень 2019р, зменшений в 2020 р.)	101,9	112,2	113,9	101,4	104,7	102,0	15% в 2019 році; тоді 7,5%
Розділ 301, перелік 4В (Призупинено)	151,2	160,0	160,0	165,5	205,8	147,1	Призупинено
Загальний обсяг імпорту, на який впливають тарифи		276,4	290,7	256,4	286,8	276,9	

Примітка. Складено автором за даними: US economy in numbers. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://takeprofit.org/statistics/countries/united-states>.

Поточні заходи у відповідь проти тарифів на сталь і алюміній за розділом 232 націлені на американську продукцію на суму понад 6 мільярдів доларів, а загальний

податок оцінюється приблизно в 1,6 мільярда доларів. Емпіричне дослідження було зосереджено на оцінці впливу торгової війни на чотири макроекономічні показники США: відволікання торгівлі з Китаю, торговельний баланс, добробут та інтенсивність торгівлі. Крім того, вихідні значення моделі для обраних змінних порівнювалися з реальним ВВП США, який, за прогнозами МВФ, має знизитися на 8% у 2020 році порівняно з 2019 роком (реальний ВВП США має становити близько 19 990,8 млрд доларів США у 2020 році. року) [48]. Ефект створення торгівлі виникає в результаті збільшення внутрішнього попиту на імпорт з боку торгового партнера після того, як товар, що імпортується, стає менш дорогим, ніж замітник, вироблений усередині країни, в залежності від зниження тарифних ставок. Ефект створення торгівлі є негативним, коли ціна імпорту чи тариф збільшується.

Ефект торгового відхилення означає заміну товарів, що надходять від одного іноземного постачальника, іншим через зміну імпортних цін та різниці між тарифними ставками, що пропонуються різними іноземними постачальниками. Модель фіксує обсяги угод та країни, до яких ці угоди доведеться перенаправити. Вища еластичність заміщення, встановлена в моделі, призводить до більш сильного ефекту відхилення торгівлі.

У разі торгової війни між США та Китаєм відволікання торгівлі з Китаю показало обсяг імпорту, який Сполученим Штатам доведеться купувати з інших країн через підвищені тарифи. Отже, відволікання торгівлі з Китаю нейтрально до загального торговельного балансу США (воно впливає лише на торговельний баланс з Китаєм).

Ефект ціни. Моделювання моделі передбачає нескінченну еластичність експортної пропозиції. Отже цінового ефекту не буде. Ефект торгового балансу відноситься до зміни вартості імпорту та експорту внаслідок запровадження торгових тарифів. Вплив на торговельний баланс США з Китаєм полягає в різниці між змінами в імпорті та експорті США з Китаю та до Китаю. Зміна торговельного балансу США зі світом порівняно менша через відхилення торгівлі від ефекту Китаю.

Ефект добробуту означає зміну безповоротних втрат. Він підсумовує зміни у надлишках виробників та споживачів, а також зміни у тарифних доходах. Втрати

споживчого надлишку та збільшення надлишку виробників відбуваються через більш високі внутрішні ціни після введення тарифів через скорочення попиту. Крім того, нова внутрішня ціна не відхиляється повною мірою зміни тарифу. Ефект інтенсивності торгівлі відноситься до зміни обсягів торгівлі з цим торговим партнером.

Очікується, що тарифи зменшать інтенсивність торгівлі між країнами. Згідно з Франкелем і Роузом (1998), інтенсивність торгівлі США з Китаєм можна розрахувати шляхом нормалізації двосторонніх торгових потоків за загальним обсягом торгівлі [45, с. 54].

Емпіричне дослідження було зосереджено на двох основних сценаріях: сценарії торгової війни та сценарії COVID-19. У сценарії торгової війни аналізувався вплив торгових тарифів, запроваджених між Сполученими Штатами та Китаєм, на обрані змінні (включаючи угоду Фази 1).

Були використані торгові значення з бази даних ООН-Comtrade та значення за стандартною чутливістю. Сценарій COVID-19 включав тарифи зі сценарію торгової війни, але дані також вплинули потенційні наслідки глобальної пандемії COVID-19. Це було досягнуто за рахунок взяття торгових значень за 2019 рік із бази даних ООН-Comtrade на рівні дезагрегованих кодів ГС та їх скорочення на 5% (оптимістичний варіант), 10% (помірний варіант) та 15% (збитковий варіант). Використання моделі SMART для моделювання впливу торгової війни на економіку США (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Результати моделі для сценарію торговельної війни

Торговий витік з Китаю	Імпорт США з Китаю	Експорт США в Китай	Торговий баланс з Китаєм	Торговий баланс із світом	Добробут
43777 (0,22 %)	-108458 (0,54 %)	-23661 (0,12 %)	84797 (0,42%)	41020 (0,21 %)	-2193 (0,011 %)

Примітка. Складено автором за даними: Tsogopoulos, G.N. (2019). Sino-American relations under Trump. In M. Wächter & H. Marhold (Eds.), Europe against the tide (pp. 159–168). Nomos. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.5771/9783845292762-159>.

Дані табл. 2.3 показують, що торговельна війна спричинила значне зниження експорту США та імпорту з Китаю. Моделювання підвищення тарифів показало, що приблизно 43 777 мільйонів доларів США імпорту США доведеться отримувати від інших торгових партнерів, окрім Китаю. Імпорт США з Китаю, згідно з прогнозами, скоротиться на 108,458 млн доларів США, а експорт США до Китаю мав скоротитися на 23,661 млн доларів США, що позитивно вплине на загальний торговий баланс США з Китаєм у розмірі 84,797 млн доларів США. Істотну різницю між змінами в імпорті та експорті можна пояснити тим фактом, що Китай запровадив відносно нижчі тарифи та набагато короткі списки товарів. Згідно з оцінками, торговельний баланс США зі світом покращиться на 41 020 мільйонів доларів США. Щодо добробуту США, то воно, за розрахунками, знизиться на 2,193 млн доларів США у 2020 році виключно через торговельну війну. Аміті та ін. (2019) запропонували відняти втрати добробуту від поліпшення торговельного балансу, щоб з'ясувати, чи внутрішня економіка виграла від введення імпортних мит. Згідно з результатами, показаними в Таблиці 2.3, економіка США виграє від торгової війни.

Інтенсивність торгівлі США з Китаєм знизиться на 1,13% та 0,29% при нормалізації двосторонніх торгових потоків за сукупним торговим та номінальним ВВП відповідно. США націлилися на китайське машинобудування та електротехнічну продукцію, тоді як Китай націлив свої мита на американську сільськогосподарську та автомобільну продукцію. Останні наслідки вже були помітні на ринку, враховуючи численні скарги американських фермерів та автовиробників, які стверджували, що торговельна війна коштувала їм китайського ринку [29].

З іншого боку, США значно покращать торговельний баланс з Китаєм не лише з машинобудування та електротехнічної продукції, а й з різних товарів. Сюди входять медичні інструменти, зброя та боєприпаси, меблі тощо. На жаль, добробут США найбільше постраждає від тих категорій товарів, які отримали найважчий імпортний тарифний тягар. Аналіз чутливості сценарію торгової війни, представлений у таблиці (див. Табл. 2.4), показує, що нижча еластичність заміщення призвела до меншого впливу торгової війни на переорієнтацію торгівлі та торговельний баланс, а також до сильнішого зниження добробуту. Вища еластичність заміщення мала протилежний ефект.

Аналіз чутливості сценарію торгової війни

Еластичність заміщення	Торговий витік з Китаю	Імпорт США з Китаю	Експорт США в Китай	Торговий баланс з Китаєм	Торговий баланс із світом	Добробут
0,75	21575 (0,11%)	-86256 (0,43 %)	-22479 (0,11 %)	63777 (0,32 %)	42202 (0,21 %)	-2399 (0,012 %)
1,5 (базовий сценарій)	43777 (0,22 %)	-108458 (0,54 %)	-23661 (0,12 %)	84797 (0,42 %)	41020 (0,21 %)	-2193 (0,011 %)
2,25	66749 (0,33 %)	-130880 (0,65 %)	-24843 (0,12 %)	106037 (0,53 %)	39288 (0,20 %)	-1831 (0,009 %)
3	90342 (0,45 %)	-154473 (0,77 %)	-26027 (0,13 %)	128446 (0,64 %)	38104 (0,19 %)	-1625 (0,008 %)

Примітка. Складено автором за даними: Tsogopoulos, G.N. (2019). Sino-American relations under Trump. In M. Wächter & H. Marhold (Eds.), Europe against the tide (pp. 159–168). Nomos. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.5771/9783845292762-159>.

Порівняння результатів аналізу чутливості з базовим сценарієм показало, що результати випадків нижче нижньої межі та верхньої межі (еластичність заміщення 0,75 та 2,25 відповідно) відрізнялися від базового сценарію приблизно на однакову величину (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Зміни порівняно з базовим сценарієм у тесті на чутливість сценарію торгової війни,
(%)

Еластичність заміщення	Торговий витік з Китаю	Імпорт США з Китаю	Експорт США в Китай	Торговий баланс з Китаєм	Торговий баланс із світом	Добробут
0,75	-50,72%	20,47 %	4,996 %	-24,79 %	2,88 %	-9,4 %
2,25	52,48 %	-20,67 %	-4,999 %	25,05 %	-4,22 %	16,51 %
3	106,37 %	-42,43%	-10,001 %	51,47 %	-7,11 %	25,9 %

Примітка. Складено автором за даними: Tsogopoulos, G.N. (2019). Sino-American relations under Trump. In M. Wächter & H. Marhold (Eds.), Europe against the tide (pp. 159–168). Nomos. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.5771/9783845292762-159>.

Відволікання торгівлі з Китаю виявилось найчутливішим до обраного значення еластичності заміщення. З іншого боку, зміни у торговому балансі зі світом та добробутом скоригувалися лише на 2,88% до 16,51% за рахунок зменшення вдвічі та подвоєння значення еластичності заміщення. Це свідчить про стійкість результатів моделі.

Відповідно до економічної теорії торговельна війна між США та Китаєм призводить до значного скорочення двосторонніх торгових потоків США та інтенсивності торгівлі з Китаєм. Очікувалося, що торговельний баланс США з Китаєм та всім світом значно покращиться. Більше того, було виявлено, що вигоди у сфері торгівлі переважають втрати у добробуті країни. Це можна пояснити відносно слабкою реакцією у відповідь Китаю, який прагне уникнути поглиблення торговельного конфлікту. Китай, як і раніше, є країною із середнім рівнем доходу, яка багато в чому залежить від американських продуктів, технологій та робочих місць, які вони створюють. Безробіття в Китаї відносно високе, і Пекін не наважується робити будь-які дії, які можуть призвести до втрати робочих місць.

Підвищені ризики, викликані торговельною війною, також породили припущення про те, що транснаціональні корпорації (ТНК) можуть все частіше переносити виробництво з Китаю назад до Сполучених Штатів або третіх країн, щоб мінімізувати свою вразливість до геополітичних та економічних ризиків. Новинки про те, що великі технологічні компанії, такі як Apple або Samsung, переміщують виробництво з Китаю до дружніх країн, схоже, підкріплюють таку думку. Однак недавні дослідження ТНК, що базуються в Китаї, малюють неоднозначну картину.

Наприклад, щорічне дослідження ділового клімату в Китаї (BCS), проведене Американською торговою палатою в Китаї (AmCham) у 2022 році, показало, що Китай залишається головним напрямком для бізнесу для багатьох членів, хоча більшість компаній не повідомили про нові значні інвестиції цього року. Ця картина багато в чому відповідає тій, що зазначена у звіті China BCS за 2020 рік [55].

Аналогічним чином, дослідження ділової впевненості за 2022 рік, опубліковане Торговою палатою Європейського Союзу в Китаї, показує, що, незважаючи на збої в

ланцюжку поставок, викликані торговельною війною та пандемією, європейські компанії зберігали відданість китайському ринку протягом усього 2021 року.

У лютому 2022 року лише 11% респондентів повідомили, що розглядають можливість переїзду з Китаю, і до квітня 2022 року цей показник збільшиться до 23%. Крім того, близько двох третин респондентів включили Китай до трійки кращих напрямів для інвестицій, особливо в таких секторах, як нафтохімія, хімічна промисловість та переробка.

Ще одне недавнє дослідження понад 400 дочірніх компаній ТНК у Китаї, проведене наприкінці 2021 року, показало, що лише 5,35 відсотка фірм перенесли або виробничу, або закупівельну діяльність за межі Китаю, при цьому 63,46 відсотка фірм вказали, що вони не розглядали можливість переїзду до Китаю. інші напрями та ще 30,20 відсотка відповіли, що розглядають можливість переїзду, але не вжили жодних дій [49].

Цікаво, що фірми, що сильно залежать від постачання з місцевого китайського ринку, як правило, з меншою ймовірністю змінюють постачальників або переміщують виробництво через їхню сильну залучення до місцевих мереж постачальників, що збільшує організаційну інерцію. Вони також з меншою ймовірністю виступатимуть проти торгової війни, оскільки у них є зовнішні можливості, які зменшують їхню вразливість до торговельних обмежень між Китаєм та США [57].

Загалом, хоча багато ще не вирішено, попередні дані вказують на те, що торговельна війна, можливо, справила негайний, тонкий і короткостроковий ефект на двосторонні торговельні відносини. Навпаки, розмір китайського ринку та зв'язку, які іноземні компанії налагодили з китайськими фірмами протягом багатьох років, можливо, знизили ймовірність швидких та великомасштабних змін в інвестиційних відносинах, хоча позиції Китаю у східноазіатських та глобальних ланцюжках поставок погіршуватимуться. швидше за все, вже не виглядатимуть так, як раніше. Ми спостерігаємо поступову реконфігурацію китайсько-американських торгових, інвестиційних та ланцюжків поставок, довгострокові наслідки яких досі виявляються.

Конфлікт між США та Китаєм спонукав дві країни знизити залежність одна від одної. Імпорт промислових товарів США з Китаю знизився, тоді як азійські країни, які

віднесені до категорії країн з низькими витратами, збільшилися. У той же час постало питання про перенесення діяльності американських компаній до Китаю.

Опитування, проведене AT Kearney (2022), показало, що близько 47% керівників американських виробничих компаній, що працюють у Китаї, за останні три роки перенесли частину своїх операцій назад до США. 29% заявили, що відновлять частину своєї діяльності протягом найближчих трьох років, а 16% заявили, що розглядали можливість повторного розміщення, але ще не прийняли рішення [44].

В опитуванні керівники американських компаній також зазначили, що їхні варіанти також включають Мексику, Канаду та країни Центральної Америки (наближення), не обмежуючись перенесенням до США. Це рішення збігається із тенденцією автоматизації компаній США; замість шукати дешеву робочу силу, вони замінюють її роботами. Цей процес створює проблеми для країн, у яких здійснюється частина операцій американських компаній, що характеризуються трудомістким та технологічним процесом.

З китайської сторони розруха, викликана конфліктом зі США, спонукає їх стати економічно самодостатніми. Такі зусилля по досягненню самозабезпеченості робляться за допомогою моделі подвійної циркуляції, яка включає зміну моделі зростання з експортної моделі на внутрішнє споживання і зниження залежності від імпорту. Щодо другого елемента, за даними Economist Intelligence Unit (2020), Китай фокусується на трьох секторах. По-перше, технології із пріоритетом напівпровідників.

Китай надає фінансові стимули та субсидії, а також заохочує співпрацю між промисловістю та університетами, щоб зменшити залежність від американських напівпровідникових компаній чи компаній з інших країн, які використовують американські технології. Китай також надає фінансові стимули та субсидії та заохочує співпрацю між промисловістю та університетами. Другий сектор – енергетика. Китай не покладається на США або їхніх союзників у постачанні енергоносіїв, проте доставка нафти і газу морем уразлива для блокади або перехоплення [49].

Загроза блокади спонукала Китай збільшити інвестиції у сектор відновлюваних джерел енергії. Третій сектор – продовольчий. Сільськогосподарський сектор Китаю є трудомістким, але він відчуває нестачу робочої сили та залежить від імпорту насіння та

технологій. Це обмеження спонукало провести політику модернізації сільського господарства із трудомісткого на технологічне.

Отже, економіка США переважно постраждала від торговельної суперечки з боку споживачів, тоді як у Китаї експортери зазнали найбільших втрат, темпи зростання ВВП Китаю знизилися. Одним із наслідків торговельної війни стала девальвація юаня, яка негативно вплинула на очікування всіх економічних суб'єктів щодо перспектив китайської економіки – сформувалась тенденція відпливу капіталу за межі китайської економіки.

2.2. Вплив торговельної війни на світову економіку

Країни, які зіткнулися з новими тарифами, включаючи США, зазнають зниження реального експорту та ВВП. Інші країни страждають опосередковано через зниження попиту на їхній власний експорт або через ланцюжки поставок, або у відповідь на слабке глобальне економічне зростання. Ці наслідки переважають будь-які потенційні вигоди від перенаправлення торгівлі, щоб уникнути тарифів. Світова торгівля страждає за умов посилення протекціонізму, оскільки країни замикаються у собі, а транснаціональні компанії переміщують виробництво кінцеві ринки, щоб залишатися конкурентоспроможними. Економісти загалом згодні з тим, що вільна торгівля збільшує рівень економічного виробництва та доходів, тоді як, навпаки, торгові бар'єри знижують економічний обсяг виробництва та доходи. Історичні дані показують, що тарифи підвищують ціни та скорочують кількість доступних товарів та послуг для американських підприємств та споживачів, що призводить до зниження доходів, скорочення зайнятості та зниження економічного виробництва.

Тарифи можуть скоротити обсяги виробництва в США кількома каналами. Одна з можливостей полягає в тому, що тариф може бути переведений на виробників та споживачів у вигляді більш високих цін. Тарифи можуть підвищити вартість деталей та матеріалів, що підвищить ціни на товари, які використовують ці фактори виробництва, та скоротить випуск приватного сектору. Це призведе до зниження доходів як власників капіталу, і робітників. Аналогічним чином, вищі споживчі ціни через тарифи знизять

вартість доходів від праці та капіталу після сплати податків. Оскільки вищі ціни знизять віддачу від праці та капіталу, вони стимулюватимуть американців менше працювати та інвестувати, що призведе до зниження обсягу виробництва. Альтернативно, долар США може зміцнитись у відповідь на тарифи, компенсуючи потенційне підвищення цін для споживачів у США. Проте цінніший долар ускладнить експортерам продаж своїх товарів на світовому ринку, що призведе до зниження доходів експортерів. Це також призведе до зниження обсягів виробництва та доходів у США як робітників, так і власників капіталу, що знизить стимули до праці та інвестицій та призведе до зменшення економіки [33, с. 116]. Торговельний конфлікт між США та Китаєм відкрив двері для країн-свідків, значно збільшивши їхній експорт у США та в усьому світі без будь-яких істотних змін в експорті до Китаю. Реакція була різною, багато в чому обумовленою специфікою країни, що у деяких випадках передбачало низхідний нахил кривих пропозиції. З таблиці 2.6 видно, що торговельна війна між США та Китаєм може мати серйозні наслідки для обох країн та світової економіки в цілому.

Таблиця 2.6

Аналіз наслідків торговельної війни між США та Китаєм

Наслідки торговельної війни між США та Китаєм	Опис проблеми
Зростання тарифів	Тарифна війна може призвести до зростання вартості товарів, що вивозяться з Китаю до США та навпаки
Зменшення попиту	Торговельні обмеження можуть призвести до зменшення попиту на товари, що експортуються з однієї країни до іншої. Це може негативно вплинути на економіку обох країн
Зміна світових ринків	Торговельні війни можуть призвести до зміни світових ринків та зростання впливу інших країн, що може негативно вплинути на США та Китай
Погіршення економічних показників	Торговельні війни можуть негативно вплинути на економічні показники країн, що може призвести до зменшення заробітної плати, збільшення безробіття та зниження рівня життя населення
Загострення геополітичної ситуації	Торговельні війни можуть загострити геополітичну ситуацію в світі та призвести до збільшення напруги між США та Китаєм

Примітка. Складено автором за даними: Пічкурова З.В. Ризики та загрози війни в Україні для світової економіки // Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (27-29 червня 2022 року, м. Луцьк). – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. – С. 311-314.

Дійсно, у випадку, якщо політики очікують довгострокових вигод від розкладання двох економік, їхній вибір принесе швидкі витрати. Ці витрати включають недоліки товарів, оскільки ланцюжки постачання намагаються адаптуватися, а також розширення, оскільки компанії виявляють, що створення сучасних постачальників є дорогим. Фірми і, зрештою, покупці повинні бути готові сплатити вартість сучасної реальності, спричиненої політикою.

Торговельна війна також призвела до підвищення рівня інфляції як у США, так і в Китаї, а також у їхніх торгових партнерах. Мита підвищують ціни на товари та послуги, що імпортуються, які перекладаються на споживачів і виробників. Вища інфляція підриває купівельну спроможність домогосподарств та підприємств, і навіть знижує реальні прибутки і прибутку.

Вища інфляція також змушує центральні банки посилювати свою грошово-кредитну політику, що може ще більше уповільнити економічне зростання та збільшити вартість запозичень. Торговельна війна також може порушити глобальні ланцюжки поставок, що може створити дефіцит та вузькі місця у деяких секторах та регіонах [19].

Торговельна війна також вплинула на ситуацію із зайнятістю як у США, так і в Китаї, а також у їхніх торгових партнерах. Мита зменшують попит на робочу силу в експортно-орієнтованих та імпоротно-конкурентних секторах, що може призвести до втрати робочих місць і зниження зарплат.

Торговельна війна також впливає на якість і склад робочих місць, оскільки деяким працівникам, можливо, доведеться перейти на менш продуктивні та менш кваліфіковані професії. Торговельна війна також може погіршити рівень нерівності та бідності, оскільки деякі групи та регіони можуть нести більше витрат, ніж інші.

Торговельна війна також може підірвати соціальну та політичну стабільність, оскільки може розпалити невдоволення та обурення серед постраждалих працівників і громад.

Торговельна війна створила чисті торгові можливості, а не просто перемістила торгівлю між пунктами призначення. Однак не всі країни виграли. Деякі з них,

зокрема, В'єтнам та Мексика, змогли значно збільшити експорт, частково за рахунок надання заміників товарів, на які поширюються тарифи США та Китаю.

В'єтнам, наприклад, став одним із найбільших переможців торгової війни, збільшивши експорт шин, толстовок та пілососів як у США, так і в решту світу. Дослідження також передбачає, що успішним країнам не просто пощастило вже спеціалізуватись на продуктах, попит на які збільшиться після запровадження тарифів торгової війни. Натомість фактори, специфічні для конкретної країни, такі як сильний ринок праці або торгові угоди, що раніше існували, ймовірно, пояснювали всі відмінності між країнами [38, с. 87].

В інших країнах, таких як Україна та Колумбія, Сінгапур, Тайланд спостерігався спад, головним чином тому, що їхній експорт доповнював товари, на які потрапили тарифи.

Щоб розглянути, які країни найбільше постраждали від торгової війни, скористаємося даними таблиці (див. Табл. 2.7), що відображають частку валової доданої вартості кожної країни в експорт США до Китаю і Китаю до США [5].

Таблиця 2.7

Втрати країн, включених у двосторонню торгівлю між США та Китаєм

Країна	Тайвань	Малайзія	Південна Корея	Сінгапур	Тайланд
Експортні втрати у вигляді китайського експорту, (%)	1,6	0,73	0,78	0,7	0,49
Експортні втрати у вигляді частки китайського експорту, (%)	0,08	0,06	0,06	0,07	0,05
Сумарні втрати, (%)	1,68	0,79	0,84	0,77	0,54

Примітка. Складено автором за даними: Татаренко Н.О. Економічний вимір глобальних трендів міжнародних відносин // Глобальні тренди міжнародних відносин: Монографія К.: Вадекс, 2020. – С. 284-320.

Таким чином, можна сказати, що найбільша шкода від падіння експорту доведеться на азіатські країни, які міцно вбудовані в азіатську експортну систему постачання.

Найбільше втратять економіки Тайваню, Малайзії, Сінгапуру та Південної Кореї, їх втрати становитимуть 1,68; 0,79; 0,77 та 0,84% відповідно. Варто відмітити що країни, що беруть участь у ланцюжку експорту США до Китаю, практично не зазнають втрат. Це має бути викликано тим, що вони не мають такої Чіткої експортної системи, як у Азії, а самі країни безперешкодно торгують як із США, і з іншими. У цілому нині, торговельна війна несе у собі ніяких плюсів для світової економіки.

Деяким країнам стане вигідніше торгувати з Китаєм і США, оскільки в них дешевше експортувати свої товари. Але це протистояння принесло величезне кількість збитків і показало, наскільки глобалізація тісно пов'язала всі країни. Але торговельна війна не припиняється, а продовжує набирати обертів.

Вже зараз США запроваджують мита щодо Європейського Союзу. І це викличе ще більше проблем, якщо врахувати досвід, що вже сформувався. На тлі торгової війни між США та Китаєм кілька американських компаній повернулися до США, тоді як Китай повернув свою промисловість усередину, щоб стати самодостатнішим. Цей неприємний розвиток подій створив ризик для становища Глобального Півдня у Глобальному ланцюжку створення вартості (ГЛСВ), особливо у країнах з обробною промисловістю, яка може лише збирати продукцію. Однак упродовж останнього десятиліття позиції Глобального Півдня у ГЛСВ зміцнювалися. 2016 року країни Глобального Півдня виробили понад 47% світового експорту продукції обробної промисловості [25].

Проте торговельна війна між США та Китаєм поставила під загрозу делікатний процес та зв'язок ГЛСВ. Втручання урядів США та Китаю в міжнародну торгівлю змусило багато компаній вжити заходів щодо зниження своєї схильності до політичного ризику. Крім того, дедалі більше американських компаній переглядають своє рішення інвестувати в китайський ринок і диверсифікують свої інвестиції в країни глобального Півдня.

Значна кількість науковців вважають, що торговельна війна може надати можливості країнам Глобального Півдня, особливо країнам Південного Сходу та Південної Азії, представленим Індією. Ці можливості включають ширший доступ до працевлаштування для молоді, надійні промислові інновації та швидке економічне

зростання, що веде до більш високого національного доходу та покращення якості життя (табл. 2.8):

Таблиця 2.8

Основні показники зміни обсягу глобального ВВП у 2020–2022 рр.

Країни / Показники	Номинальний ВВП, (млрд. дол. США)			Зростання реального ВВП, (%) до попереднього року		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Глобальний	84 836	88 081	93 085	3,2	2,8	2,9
США	20 513	21 482	22 289	2,9	2,3	2,2
Євро-зона	13 421	13 697	14 363	1,8	1,1	1,6
Китай	13 378	14 365	15 986	6,6	6,2	6,0
Країни що розвиваються	35 435	37 047	39 912	4,7	4,4	4,6
Частка країн що розвиваються у глобальному ВВП, %	41,8	42,1	42,9	4,9	4,6	4,8

Примітка. Складено автором за даними: Дворніна, А. В., А. В. Шевчук. Американсько-китайські відносини за президентства Дональда Трампа (2017–2021 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/475.pdf>.

Наразі конфлікт знаходиться на своєрідній паузі завдяки «Першій фазі» торговельної угоди. Однак вже завдана шкода від конфлікту має значний вплив не тільки на економіки країн-учасників, але й на світову економіку загалом.

За оцінками, торговельна війна зменшила світовий ВВП на 1% за час конфлікту. Рік 2022 виявився часом уповільнення світової економіки через воєнну агресію росії, що продовжує негативно впливати на глобальну ситуацію. Від військового конфлікту деякі країни постраждали більше, інші – менше, тому для більш глибокого аналізу буде розглянуто окремі регіони [16].

У Північній Америці, зокрема в Канаді, торговельний конфлікт не мав значно негативного впливу. Насправді, ситуація виявилася вигідною для Канади, оскільки експорт як до США, так і до Китаю збільшився. Продукти, такі як соя, комп'ютерні чіпи, омари та інші товари, стали особливо затребуваними для експорту на

китайський ринок. Канадська економіка демонструє помірне зростання, і більшість економічних показників є позитивними [20].

Європа відчула більший вплив від наслідків торговельної війни. Німецькі компанії, що спеціалізуються на виробництві автомобілів вищого класу та складних промислових машин, які зазвичай домінують на ринку, стикнулися з певними труднощами через загальмовану глобальну торгівлю. В Європі спостерігається зниження експорту та промислового виробництва, а також скорочення кількості робочих місць. Незважаючи на повільне економічне зростання в Європі, торговельний конфлікт між Китаєм та США може відкрити нові можливості для деяких європейських секторів [10].

Торговельна війна негативно позначилася на експорті країн Азії. Японія, Південна Корея, Індія та Індонезія зіткнулися зі значним спадом у міжнародній торгівлі. Однак цей спад може бути короткочасним, а в довгостроковій перспективі країни, такі як В'єтнам, Малайзія та інші, можуть отримати значний імпульс для економічного розвитку завдяки переорієнтації виробництва з Китаю до цих країн. Хоча така тенденція вже помітна, вона наразі не має великого масштабу і потребує часу та інвестицій в інфраструктуру та виробничі потужності. Також із таким розвитком подій пов'язані певні ризики, зокрема погіршення відносин із США у разі швидкого зростання торговельного надлишку [12].

Інші країни регіону, які є партнерами Китаю, змогли зайняти ніші, що виникли внаслідок змін у торговельних потоках. Дійсно, поруч із помітним скороченням частки Китаю у регіональному експорті до США (на понад 5,6%), зросли частки інших глобалізованих країн регіону, зокрема Кореї, Таїланду, В'єтнаму. Зрозуміло, що короткостроковий період не дає повного уявлення про вплив тарифів на експортні показники країн Південно-Східної Азії. Особливо, враховуючи, що деякі тарифи можуть бути скориговані або змінені у найближчому майбутньому. Проте навіть квартальні показники вже демонструють важливі виклики (та активні спроби їх подолання) для партнерських країн.

Отже, торговельна війна також має наслідки для глобальної стабільності та співпраці, оскільки вона може підірвати багатосторонню торговельну систему та

міжнародний порядок. Торговельна війна кидає виклик правилам і нормам Світової організації торгівлі (СОТ), яка є головною інституцією для вирішення торговельних суперечок і сприяння лібералізації торгівлі. Гонконг і Південна Корея зазнали серйозних втрат, оскільки їхні основні ланцюжки постачань перетинаються як із США, так і з Китаєм. Тим часом на Тайвані спостерігається повернення промисловості із материкової частини Китаю. Проте короткострокові вигоди від торговельної війни для Тайваня, В'єтнаму можуть бути зведені нанівець, якщо торговельна війна загостриться ще більше.

2.3. Динаміка торгівлі України з США та Китаєм

Сьогодні спостерігається вкрай складні соціально-економічні обставини в Україні. Серед основних причин такого становища першочергово необхідно виділити російську агресію та окупацію частини території України. Крім цього, визначними факторами, які вплинули на такі обставини є: політична нестабільність, значний рівень корупції на різних рівнях, не до кінця завершення економіко-правових реформ, низький рівень інфраструктури по території країни та окремих регіонах інше.

При аналізі економічної діяльності України в контексті її зовнішньої торгівлі важливим є оцінити динаміку експортно-імпортних операцій. Аналіз цієї динаміки дозволяє визначити тенденції та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України, а також визначити вплив зовнішньоекономічних факторів на економіку країни. Бачимо, що до 2021 року в Україні спостерігався стабільний ріст обсягів експорту та імпорту.

Звичайно, що повномасштабне вторгнення російської федерації спричинило суттєве скорочення цих показників. Особливо відчутно зменшився експорт, зокрема, протягом 2022 року він був скорочений на 32,5 %, що в абсолютних величинах становить понад 22 млрд. дол. США. Військовий стан також суттєво відобразився й на імпорті. І хоча скорочення імпорту було менш суттєвим, його обсяг зменшився на 13,6 млрд. дол. США (див. Табл. 2.9).

Динаміка зовнішньої торгівлі України

Показник	Роки					2022 р. до 2018 р, (%)
	2018	2019	2020	2021	2022	
Експорт, млн. дол. США	43341	46091	45143	63113	40912	94,4
Темп росту, %	109,2	106,3	97,9	139,8	64,8	-44,4
Імпорт, млн. дол. США	56055	60352	51921	69755	56189	100,2
Темп росту, %	113,6	107,7	86	134,3	80,6	-33,0
Сальдо, млн. дол. США	-12714	-14261	-6778	-6642	-15277	120,2

Примітка. Складено автором за даними: Давидюк Віталій, Ганна Лук'янова, Тарас Погребський. Реакція світу на війну в Україні та можливості Китаю. Матеріали конференцій МНЛ 3 червня 2022р. – м. Львів (2022). – С. 334-336. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/87>.

При аналізі зовнішньої торгівлі дуже важливим є оцінити, які регіони світу є найбільшими партнерами України в зовнішній торгівлі, а також як змінюється їхній вклад в загальний обсяг зовнішньої торгівлі країни протягом досліджуваного періоду.

Торговельна війна також має вплив на Україну. Упродовж останніх п'яти років Україна активно змінювала свої торговельні відносини з Росією на європейські та світові ринки. За цей час Китай став важливим економічним партнером, зайнявши значне місце у географічній структурі українського експорту.

За останні 5 років найбільшим торговим партнером України стали країни Європейського Союзу. Зокрема, за цей період сума експорту вітчизняних товарів до країн ЄС збільшилась більш ніж удвічі і досягла понад 44 млрд. дол. США у 2022 році.

Доцільно відзначити, що активні воєнні дії не мали негативного впливу на суму експорту до ЄС (див. Табл. 2.10).

Динаміка розподілу зовнішньої торгівлі товарами та послугами (експорту) за географічними регіонами, (млн. дол. США)

Показник	Роки					2022 р. до 2018 р, %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Європа	23210	24837	22329	32909	33710	145,2
Азія	15591	17 503	20 249	25648	11311	72,5
Америка	4001	4372	4798	7410	5529	138,2
у т.ч. США	3057	3440	3844	5396	4934	161,4
Африка	4260	5153	4193	5832	2231	52,4
Австралія і Океанія	76	111	119	169	221	290,8
- країни ЄС	20585	22141	19848	29230	44456	216,0
- країни СНД	11460	11054	8728	9310	18775	163,8

Примітка. Складено автором за даними: Давидюк Віталій, Ганна Лук'янова, Тарас Погребський. Реакція світу на війну в Україні та можливості Китаю. Матеріали конференцій МНЛІ 3 червня 2022р. – м. Львів (2022). – С. 334-336. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/87>.

Серед географічних регіонів починаючи із 2018 року до 2022 року відбулось зменшення експорту до Азії та Африки. Аналіз динамічних змін імпоротної складової зовнішньої торгівлі товарами та послугами свідчить, що найбільше імпортується товарів в Україну із Європи і їх обсяг має поступову тенденцію до збільшення.

Особливо суттєвим є збільшення імпорту із Америки, що в основному забезпечується за рахунок імпорту товарів та послуг зі США. З іншого боку, спостерігається більш ніж трикратне зменшення обсягу імпорту із країн СНД (див. Табл. 2.11).

Загалом динаміка зовнішньої торгівлі України за останні кілька десятиліть суттєво змінилася. Проте протягом останніх п'яти років Україна так і не спромоглась покращити зовнішньоторговельний баланс, більше того негативне сальдо зовнішньої торгівлі у 2022 році досягло максимального значення.

Динаміка розподілу зовнішньої торгівлі товарами та послугами (імпорту) за географічними регіонами, (млн. дол. США)

Показник	Роки					2022 р. до 2018 р, %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Європа	32061	35 124	29 996	39 250	41 875	130,6
Азія	14652	17 602	16 021	21 242	17 224	117,6
Америка	4516	4 872	4 902	5 642	12 731	281,9
у т.ч. США	3452	3 796	3 827	4 210	11 481	332,6
Африка	880	1 102	837	1 393	537	61,0
Австралія і Океанія	68	117	45	134	227	333,8
- країни ЄС	28510	31 324	27 300	34 074	38 934	136,6
- країни СНД	15774	14 323	9 488	14 303	4 629	29,3

Примітка. Складено автором за даними: Давидюк Віталій, Ганна Лук'янова, Тарас Погребський. Реакція світу на війну в Україні та можливості Китаю. Матеріали конференцій МНЛ 3 червня 2022р. – м. Львів (2022). – С. 334-336. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/87>.

З точки зору чутливості до геополітичних змін, найважливішим індикатором зовнішньоекономічної безпеки є частка основних країн-партнерів у загальній зовнішній торгівлі, оскільки вона не лише вказує на ступінь диверсифікації торговельних операцій, а й спирається на один чи два іноземні ринки. У 2019 році Китай став найбільшим зовнішньоторговельним партнером України з часткою 11,5%. За даними Національного банку України, протягом 2020-2022 років спостерігаємо тенденцію зменшення обсягів зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Азії. В 2020 році на даний регіон припадало 29,3% зовнішньоторговельного обороту України, у 2021 році – 28,3%, а в 2022 році – 20,4% [12], (див. Рис. 2.3). На нашу думку, причиною зменшення торговельного обороту в 2022 році на 6,3 % порівняно з 2021 р. стало ускладнення логістичних маршрутів, зумовлені закриттям повітряного сполучення та обмеженим доступом до портів через воєнні дії на території України.

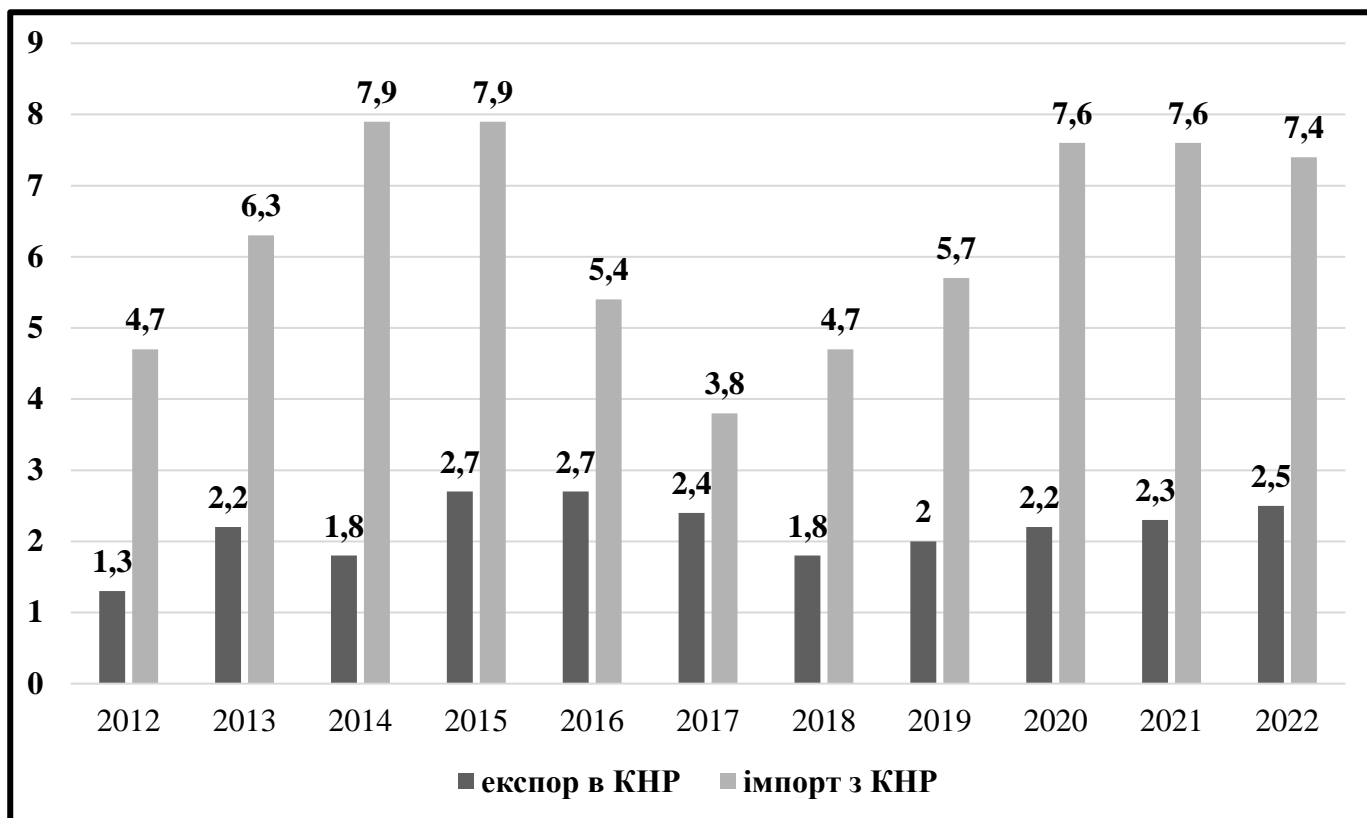

Рис. 2.3. Обсяги торгівлі товарами між Україною та Китаєм за період 2012-2022 рр., (млрд. дол. США).

Примітка. Складено автором за даними: Давидюк Віталій, Ганна Лук'янова, Тарас Погребський. Реакція світу на війну в Україні та можливості Китаю. Матеріали конференцій МНЛ 3 червня 2022р. – м. Львів (2022). – С. 334-336. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/87>.

Двосторонній товарообіг за даними Державної служби статистики України у 2021 році зріс на 17,7% до 7,639 млрд. дол. США. Водночас український експорт склав 2,4 млрд. дол. США, що є зростанням на 11,3%; імпорт склав 5,65 млрд. дол. США, що є зростанням на 20,5%. В результаті двосторонньої торгівлі КНР отримала прибуток у розмірі 3,61 млрд. дол. США [13]. В 2022 році зовнішня торгівля Китаю становила 8,28 відсотків загального товарообігу України порівняно з 8,62 відсотків в 2021 році [13].

У торговельних відносинах постійно спостерігається значний дисбаланс між обсягами експортних та імпортних товарів. Експорт українських товарів і послуг до Китаю становив 0,5–2,8 млрд. дол. США протягом 2012–2022 років, тоді як імпорт сягав 8 млрд дол. США (7,903 млрд. дол. США в 2015 році). Зокрема, основними

статтями експорту України до КНР стали: руди, шлаки і зола – 35,2% експортної продукції, поставленої у Китай, зернові культури – 26,1%, а також олії та жири рослинного і тваринного походження, чорні метали, залишки і відходи харчової промисловості [3].

В свою чергу, в 2020 році Україна імпортувала з Китаю товари на суму 8318,5 млн. дол. США, що склало 15,3% від усієї вартості імпорту.

Основними товарами ввезення стали електричні машини – 26,8% від загального імпорту з Китаю, реактори, ядерні котли і машини. Також значний обсяг припадав на засоби наземного транспорту, крім залізничного, та оптичні й фотографічні прилади й апарати [9].

Як бачимо, обсяг ввезених товарів перевищив обсяг вивезених, в результаті чого Україна в торгівлі з Китаєм мала негативне сальдо – -1218,5 млн. дол. США. Як бачимо, експорт збільшився у вартісному обсязі, але при цьому його питома вага зменшилася. В свою чергу, найпопулярнішими статтями експорту стали ті ж види товарів, що у 2021 році. Значно зросла питома частка зернових культур в експорті до Китаю – на 5,8% порівняно з 2020 роком [9].

Щодо імпортних операцій, в 2021 році Україна імпортувала товари загальною вартістю 7,6 млрд. дол., що склало 15,1% від загального імпорту Україною. І це найбільший показник імпорту з Китаю (за період 2016-2023 рр.) [13]. Слід зазначити, що дещо змінилася товарна структура ввезених товарів. Так, в 2021 рейтингове місце оптичних і фотографічних приладів й апаратів зайняли пластмаси й полімерні матеріали, хоча їх частка в товарній структурі імпорту з Китаю зайняла лише 4,07%.

Також дещо зменшилася частка ввезених електричних машин – на 1,3% [12]. В 2022 році значно змінилися обсяги експортно-імпортних операцій України з КНР. На нашу думку, причиною погіршення ситуації у зовнішній торгівлі з Китаєм є російсько-українська війна, яка в 2022 році призвела до порушення ланцюгів постачання. Оскільки КНР знаходиться на Сході, поруч із російською федерацією, то ускладнення і обмеження транспортних перевезень не могли не вплинути на торгівлю.

Також зменшення вартості експорту та імпорту можна пояснити тим, що в умовах війни зменшились обсяги виробництва товарів, відбулось зниження ВВП України – відповідно, знизився попит на продукцію з Китаю і доходи з бюджету.

Війна в Україні, пасивність Міністерства закордонних справ України щодо Китаю, корупційні схеми в українській економіці, політична та економічна нестабільність, рейдерство, відсутність справедливості в українських судах, низький рівень допомоги держави іноземним інвесторам, податкове навантаження та постійне невиконання контрактів між Україною та Китаєм створили негативні тенденції у співробітництві обох країн [7, с. 55].

Що характерно, роль Китаю як провідного торговельного партнера України в 2022 році збереглась. Так, у 2022 році Китай був на першому місці у рейтингу країн-імпортерів українських товарів (15%) та експортерів (5,3%) [6].

Також відбулися зміни в товарній структурі експорту України. Зокрема, замість чорних металів набагато більшу роль відігравали зернові культури. В 2023 році за період січень-серпень Китай опинився у трійці лідерів з імпорту товарів з України. Зокрема, він імпортував на 8,4 % більше за обсягом в порівнянні з цим же періодом 2022 року (1,8 млрд. дол. США) [7].

Порівнюючи торгівлю Китаю з Україною у I півріччі 2023 й 2022 року, бачимо наступні зміни. Товарообіг з Китаєм збільшився на 26%, експорт – на 6%, а імпорт – 34% в I півріччі 2023 року [16]. Позитивна динаміка в даному випадку може бути обґрунтована тим, що Україна поступово адаптує економіку до функціонування в умовах війни. Однак негативним є те, що обсяги імпорту зростають значно швидше, ніж обсяги експорту.

Дослідивши розвиток торгівлі між Україною та КНР протягом 2020-2023 рр., прийшли до таких висновків. Китай – є важливим торговельним партнером України, на що вказує велика питома вага у географічній структурі експорту та імпорту України.

Перевагою для України є те, що КНР імпортує в України здебільшого товари, на виготовленні яких вона спеціалізується – сільськогосподарські товари, олія, чорні метали тощо.

Недоліком є те, що наша держава вивозить в більшості своїй продукцію з низьким рівнем доданої вартості, натомість ввозить з КНР товари, які мають вищий рівень технологічної обробки. Даний фактор деформує експортну структуру України і є причиною присутності негативного торговельного сальдо по відношенню до Китаю [8, с. 157].

Також великий вплив КНР на Україну є джерелом ризиків для економічної безпеки останньої, оскільки в умовах війни має місце гео економічна фрагментація. З іншого боку, цей фактор може зіграти і на руку нашій державі, оскільки Китай перейматиметься власними економічними інтересами, і отже, може сприяти стабілізації ситуації в Україні.

На нашу думку, стосовно покращення стану торговельних відносин з Китаєм, ситуація суперечлива. З одного боку, поглиблення співпраці з Китаєм може покращити політичне становище України на політичній арені, з іншого – на даний момент це не настільки вигідно, як співпраця з країнами ЄС через руйнування звичних логістичних маршрутів.

В епоху глобалізації та швидких змін міжнародних відносин, економічне партнерство між Україною та США набуває особливого значення. Це партнерство стає ключовим фактором у забезпеченні стабільності та відновлення економіки України, особливо у світлі поточних геополітичних викликів та необхідності адаптації до нових міжнародних умов.

Україна, яка стрімко розвивається та проходить через фазу важливих економічних та політичних реформ, великою мірою спирається на міжнародну підтримку та співпрацю. В цьому контексті, США виступають не лише як велика економічна сила, але й як стратегічний партнер, що може внести значний вклад у стабілізацію та розвиток української економіки.

Отже, аналіз зовнішньої торгівлі України та США показали, що обсяги торгівлі з США перевищують обсяги торгівлі з ЄС. При цьому, експорт України до даних країн до 2022 року мав тенденцію до зростання, проте у 2022 році дані показники зменшились, що обумовлено війною в Україні. Варто зазначити, що у відносинах з

Китаєм Україна є переважно сировинним придатком. У 2022 році збільшився імпорт товарів з США, що обумовлено також військовим подіями.

Висновки до розділу 2

В процесі дослідження встановлено, що мита США вплинули на близько 18% його імпорту, що еквівалентно 2,6% його ВВП, тоді як помста Китаю вплинула на 11% його імпорту, що еквівалентно 3,6% його ВВП. Ці тарифи вплинули на численні галузі промисловості в обох країнах і підвищили вартість приблизно двох третин товарів, що підлягають оподаткуванню в США.

Незважаючи на всі обмеження, 2021 року США стали найбільшим імпортером китайських товарів. При цьому експорт КНР у США зріс на 28,3 відсотка, а імпорт американських товарів до Китаю збільшився на 36,9 відсотка. Загалом експорт Китаю за минулий рік виріс на 22 відсотки порівняно з 2020 роком і становив майже 326 мільярдів доларів. Імпорт зріс майже на 32 відсотки до 254 мільярдів доларів США. Світовий попит на китайські товари залишається високим протягом усієї пандемії.

Загалом торговельна війна між США та Китаєм і подальші зміни у глобальних ланцюгах поставок спонукали до переоцінки економічних стратегій на міжнародному рівні, що має довготривалі наслідки для глобальної економіки, зокрема для розвитку нових ринків праці, інвестиційних потоків та економічних відносин. Переміщення виробництва з Китаю в інші країни Азії та в Латинську Америку створило нові можливості для ринків праці в цих регіонах. Збільшення попиту на робочу силу в нових виробничих хабах, таких як В'єтнам, Бангладеш, Мексика, сприяло зростанню зайнятості та економічному розвитку.

Найпозитивніша динаміка зафіксована у країнах з більш відкритими економіками, високими накопиченими прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) та більшою часткою експорту в рамках торгових угод. Водночас для китайського ринку праці це стало викликом, оскільки деякі виробничі сектори втратили частку міжнародного ринку.

РОЗДІЛ 3

СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ США ТА КИТАЮ

3.1. Сценарії розвитку торговельної війни США та Китаю

З 2018 по 2023 рік відносини США та Китаю перебували у лінійній низхідній спіралі. Торговельна війна, пандемія, зростаюча технологічна конкуренція, зростання напруженості в Південно-Китайському морі та Тайванській протоці, а також протилежні підходи до російсько-українського конфлікту в сукупності породили почуття фаталізму, що країни рухаються до прірви відвертої економічної кризи, роз'єднання та катастрофічного військового конфлікту.

Зустріч на найвищому рівні між президентами Джо Байденом і Сі Цзіньпіном, що відбулася в листопаді 2023 року недалеко від Сан-Франциско, якраз напередодні Тижня економічних лідерів АТЕС, стала кульмінацією процесу, що тривав рік, який заспокоїв ситуацію. Обидві сторони оголосили про низку результатів з питань економіки та безпеки та спробували дати зрозуміти, що вони можуть ефективно врегулювати свої розбіжності. Хоча Сполучені Штати та Китай все ще ведуть всеосяжну боротьбу за владу та за встановлення глобальних правил гри, поступово створюються бар'єри, і в результаті ймовірність найбільш катастрофічних результатів знижується. Більше того, хоча шанси на справжню відлигу, яка вирішить фундаментальні розбіжності та призведе до більш тісної співпраці, невеликі, існують також недооцінені джерела структурної стабільності, які можуть утримати відносини від подальшого погіршення найближчими роками. Проте, щоб утримати зв'язки від погіршення у 2024 році, потрібна активна дипломатія та певний успіх [32].

За останні 30 років Сполучені Штати наочно продемонстрували, що санкції є одним із засобів досягнення цієї мети, а китайські вчені демонструють дедалі більшу легкість у застосуванні доктрини санкцій. Зростаюча наполегливість Китаю в економічних санкціях дозволить йому не тільки завдати прямого удару у відповідь по Сполученим Штатам заходами у відповідь, а й розробити незалежні обґрунтування

для застосування санкцій для досягнення цілей китайської політики. Китай може використовувати санкції як позитивний інструмент політики.

Сполучені Штати уразливі перед збоями в американсько-китайських економічних зв'язках. Залежність США від китайського фінансування, особливо щодо державного боргу США, та економічне зростання Китаю в тих областях, де США зазвичай перевершують США, демонструють здатність Китаю націлюватися на США. Для боротьби з цією потенційною загрозою Сполученим Штатам слід спочатку спробувати домовитися з Китаєм про уникнення конфлікту. Проте, враховуючи ймовірність конкуренції, Сполученим Штатам слід також додати розробку санкцій у свій процес управління кризами та збільшити розвідувальні та аналітичні можливості, які зосереджені безпосередньо на китайській доктрині та практиці санкцій.

У 2030-х роках економіка Китаю перевищить економіку США у номінальному вираженні ВВП. Тим не менш, існує безліч негативних ризиків для економіки Китаю, включаючи високу заборгованість, надмірне державне втручання в економіку та торговельну напругу із Заходом [26].

Торговельна війна, ініційована Сполученими Штатами, завдасть серйозних збитків світовій економіці в міру ескалації протекціоністських дій. Країни, що запроваджують тарифи, та країни, на які поширюються тарифи, зазнають втрат в економічному добробуті, тоді як країни, що знаходяться осторонь, зазнають супутніх збитків. Якщо тарифи залишаться чинними, втрати економічного виробництва будуть постійними, оскільки спотворені цінові сигнали перешкоджатимуть спеціалізації, що максимізує глобальну продуктивність.

Імовірність тотальної торговельної війни, хоч і відносно низька, але зростає. Найбільше на карту поставлено Китай та Сполучені Штати, і в їхніх інтересах досягти угоди, яка вирішить такі ключові питання, як доступ до ринків, права інтелектуальної власності та передача технологій спільним підприємствам.

Грошово-кредитна політика та реакція фінансового ринку впливатимуть на результат торгової війни. Ставка по федеральним фондам США зростає швидше, ніж у базовому прогнозі, у відповідь більш високу внутрішню інфляцію. Зростання фінансового стресу негативно позначиться на нових кредитних потоках та обмежить

інвестиції, промислове виробництво та торгівлю. Окрім того, очікується, що світові ціни на акції знизяться в умовах протекціонізму.

Торговельна війна також змінила торговий баланс між США та Китаєм, а також їхніми торговими партнерами. Мита зменшують обсяг і вартість торгівлі між двома країнами, що може вплинути на активне та дефіцитне сальдо торгівлі. Торговельна війна також впливає на склад і напрямок торгівлі, оскільки деякі країни можуть диверсифікувати свої ринки та джерела, щоб уникнути мит. Торговельна війна також може вплинути на зміни обмінного курсу, оскільки деякі країни можуть втручатися у валютні ринки, щоб отримати конкурентну перевагу або стабілізувати свою економіку. Торговельна війна також може вплинути на глобальні фінансові потоки, оскільки деякі країни можуть скоригувати свої іноземні резерви та інвестиції, щоб впоратися з торговими шоками.

Протягом наступного десятиліття, оскільки Китай продовжує відкривати свої ринки для іноземців (рейтинг Китаю у звіті Світового банку «Ведення бізнесу за 2020 рік» підскочив з 46-го на 31-ше місце з 2019 року), очікується, що ринок Китаю продовжить зростати в привабливості для інвесторів [28, с. 80].

Уолл-стріт зростаючий інтерес до китайських ринків підтримує ставку лідерів Китаю на те, що гравітаційне тяжіння їхньої економіки виявиться непереборним для ключових компаній і країн Справді, незважаючи на нещодавню нестабільність ринку через репресії Китаю щодо його вітчизняних технологічних компаній, у 2021 році BlackRock, Goldman Sachs, JP Morgan і Invesco вжили заходів для створення спільних або повністю належних продуктів пайових фондів в Китаї. Навіть у розпал торговельної війни адміністрації Трампа в 2019 році ППІ США в Китай зросли [20].

У своїй знаковій доповіді за 2020 рік «Небезпека самовдоволення» Американська академія мистецтв і наук підтвердила стрімке зростання витрат Китаю на науково-дослідні роботи які, як планується, незабаром обженуть США, вона попереджає, що «майбутнє нації залежить від вжиття заходів для забезпечення динамічного та продуктивного науково-дослідного підприємства».

Зменшення інновацій в Америці також відображено в Індексі інновацій Bloomberg, який почав відстежувати найкращі інноваційні країни в 2013 році. Хоча

США спочатку були номером 1, вони випали з топ-10 до 2021 року [17]. І хоча Китай все ще відстає від США (за рівнем номер 16 порівняно з номером 11 США), він наздоганяє. Лазерна зосередженість Китаю на передових технологіях призвела до того, що в майбутньому він буде домінувати в таких перегонах, як 5G і штучний інтелект. Крім того, у влучному підсумку колишнього заступника міністра оборони Роберта Ворка: «Багато людей досі вірять, що все, що робить Китай, це краде технології та копіює їх. Вони все ще роблять це, і в них це непогано виходить. Але також їхня технологічна екосистема та інноваційна екосистема дійсно, дуже хороші. І постійно стає краще» [22].

Китай фактично збільшив свій економічний вплив у різних секторах, зокрема шляхом централізації глобальних ланцюжків поставок на своїй території. Крім того, китайські підприємства досягли значних позицій у ключових галузях, включаючи телекомунікації, високошвидкісну залізницю та цифрові технології. Однак важливо зазначити, що важливість країни дещо зменшилася в ключових сферах, таких як основні технології та міжнародна банківська справа, що призводить до незначного впливу на інші розвинені країни.

Продовження торгової напруженості та роз'єднання було б взаємно шкідливим для США та Китаю. Наприклад, за оцінками Ділової ради США та Китаю, торговельна війна призведе до скорочення реального ВВП США на 1,6 трильйона доларів США протягом наступних п'яти років, а 2023 року в США буде створено на 320 000 робочих місць менше. війна призведе до збереження вищезазначених проблем для виробників, таких як зниження прибутку та економічного зростання, і для широкого загалу, таких як вищі ціни та скорочення робочих місць.

Конкуренція з боку Китаю створює тиск на деякі галузі та регіони США, що призводить до внутрішнього негативного настрою щодо Китаю, що потенційно може спровокувати тарифну війну. Мита, ініційовані адміністрацією Трампа, значно загострили відносини Китаю та США, впливаючи на економічні, політичні та стратегічні зобов'язання. Крім економічних витрат, торговельна війна виявила вразливості у світових ланцюжках поставок, що спонукало підприємства переглянути свої зміни, що призвело до подальшої нестабільності та витрат.

Більше того, торговельна війна загострила стратегічну та політичну напруженість, розширивши сферу конкуренції на такі галузі, як технології та безпека, сприяючи тенденції до роз'єднання у найважливіших секторах. Це протистояння викликало занепокоєння щодо стабільності глобальної торгової системи, підриваючи міжнародні торгові угоди та такі інститути, як Світова організація торгівлі. Непередбачуваність, спричинена торговельною війною, створила складне середовище для бізнесу та інвесторів, потенційно перешкоджаючи економічному зростанню.

Технологічна війна, розпочата адміністрацією Байдена проти Китаю, може мати потенційно негативний вплив як на Китай, так і на США, що в кінцевому підсумку завдасть шкоди світовій економіці. Зусилля адміністрації Байдена щодо обмеження розвитку напівпровідників та штучного інтелекту в Китаї можуть відображати багатогранну геополітичну стратегію, спрямовану на підтримку глобальної технологічної переваги та захист національної безпеки. Однак ці заходи можуть ненавмисно завдати шкоди не лише США, а й усьому світовому співтовариству.

Вводячи обмеження на співпрацю у сфері штучного інтелекту та обмін технологіями з Китаєм, США ризикують задушити міжнародний потік інновацій та знань, що стимулює глобальний технологічний прогрес. Такі обмеження можуть призвести до фрагментації технологічного ландшафту, в якому досягнення відбуваються по-різному, що знижує загальний темп інновацій і ускладнює вирішення глобальних проблем, які могли допомогти вирішити, такі проблеми, як зміна клімату, хвороби та бідність. Більше того, ця напруженість може спровокувати заходи у відповідь з боку Китаю, що призведе до технологічної війни, яка перешкоджає економічному зростанню та інноваціям у всьому світі. Оскільки країни стають все більш ізольованими у своєму технологічному розвитку, світова спільнота втрачає потенційні вигоди від співпраці, обміну знаннями та спільних зусиль щодо використання для загального блага.

Вирішення китайсько-американських суперечок та розширення співпраці потребують стратегічного, шанобливого підходу, який підкреслює взаємні інтереси, такі як боротьба зі зміною клімату, безпека в галузі охорони здоров'я та економічне відродження після пандемії Covid-19. Конструктивний діалог та спільні ініціативи в

цих сферах можуть прокласти шлях до вирішення більш спірних питань через двосторонні робочі групи з торгівлі, інтелектуальної власності та кібербезпеки, спрямовані на формулювання взаємоприйнятних рамок вирішення спорів, потенційно включаючи посередництво третіх сторін. Зміцнення довіри через взаємні офіційні візити, спільні дослідження та культурні програми, поряд з економічними стратегіями щодо зниження тарифів і бар'єрів у менш чутливих секторах, має життєво важливе значення. Чіткі та справедливі правила технологічного співробітництва можуть пом'якшити проблеми безпеки, сприяючи взаємному прогресу в галузі штучного інтелекту, біотехнологій та зеленої енергетики [29].

Складна динаміка торгівлі між США та Китаєм потребує багатосторонньої стратегії, яка визначає позитивні наступні кроки для цих найважливіших економічних відносин, включаючи двосторонні, багатосторонні та односторонні дії. Будь-яка двостороння угода не повинна включати зобов'язання Китаю щодо збільшення імпорту США та скорочення їх торговельного дефіциту, оскільки така керована торгова система суперечить цінностям вільного ринку США і, ймовірно, буде несумісною з правилами СОТ. Натомість торгівля США має спрямовуватись ринковими силами і не порушувати ширших вимог США щодо скорочення державного втручання.

Оскільки зобов'язання Китаю щодо покращення захисту інтелектуальної власності, запобігання примусовій передачі технологій та дотримання правил СОТ виявилися марними, майбутні угоди мають бути перевіреними та здійсненими. Це правозастосування, коли це можливо, має здійснюватися через механізм вирішення суперечок СОТ, а арбітраж відповідно до статті 25 Угоди про врегулювання суперечок (DSU) може проводитися для отримання більш швидких результатів. Більш того, багатостороння відповідь на виклики, що надходять від Китаю, вкрай важлива для США. Участь США в угодах про вільну торгівлю (ФТА) створить економічні витрати для Китаю через його неучасть і спонукає Китай реформувати свою торгову практику, щоб стати частиною таких угод. Незважаючи на те, що СОТ, можливо, не зможе вирішити всі проблеми, вона як єдина глобальна агенція, що забезпечує дотримання торгових правил, є важливою частиною комплексного підходу до пом'якшення наслідків китайських торгових порушень. Враховуючи, що нинішні рівні тарифів, запроваджені

Китаєм та США, не відповідають політиці СОТ. майбутні угоди мають бути спрямовані на зниження тарифів до рівня, встановленого СОТ. США слід і надалі розширювати свою компенсаційну та антидемпінгову політику, яка відповідає зобов'язанням СОТ і дозволяє їм вживати ефективних заходів проти недобросовісної торгової практики.

Представимо в табл. 3.1 можливості та загрози торгової війни США та Китаю:

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз торговельних відносин США та Китаю

Країна	Сильні сторони	Слабкі сторони
США	Провідні позиції на світових ринках високотехнологічної, оборонної та космічної продукції. Великі поклади та запаси корисних копалин. Потужне торговельне лоббі у світі.	Високий попит на енергоресурси для виробництва. Високий рівень державного боргу, залежність від Китаю. Значні витрати бюджету на оборонну промисловість
Китай	Потужний високорозвинений промисловий потенціал. Великий ринок робочої сили з високою продуктивністю праці. Лідерство у створенні доданої вартості для великих світових корпорацій.	Нерівномірний економічний розвиток регіонів країни. Орієтована на експорт, імпортозалежна від інших країн економіка. Найбільша у світі чисельність нащонаселення.
	Можливості	Загрози
США	Нарощування експортних потужностей у виробництві капіталомістких товарів з високою доданою вартістю. Освоєння нових ринків збуту у конкурентній боротьбі з Китаєм та Японією за прихильність споживача.	Загроза технологічного дефолту в разі законодавчого обмеження рівня державного боргу. Зростання витрат на ведення військових компаній у світі, підтримку союзників, подолання природних катастроф. Відчутні збитки від заявленої торговельної війни з Китаєм.
Китай	Загострення технологічного дефолту в разі законодавчого обмеження рівня державного боргу. Зростання витрат на ведення військових компаній у світі, підтримку союзників, подолання природних катастроф. Відчутні збитки від заявленої торговельної війни з США.	Динамічно зростаючий рівень безробіття. Залежність у виробництві високотехнологічної продукції від наукових розробок та комплектуючих деталей. Політико-економічне протистояння з Тайванем.

Примітка. Складено автором за даними: Клус В. В., С. О. Якубовський. Зміни в торговельних потоках між Китаєм та США протягом торгової війни. / В.В. Клус, С.О. Якубовський // Китаєзнавчі дослідження (2023). – С. 70-79. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.51198/chinesest2023.02.07>.

Результат цієї торгової війни зрештою залежить від індивідуальних дій, які здійснить кожна держава. США, крім підвищення своєї конкурентоспроможності через життєздатну промислову політику, необхідно ефективно регулювати доступ до технологій США, застосовуючи експортний контроль відповідно до вимог COT. Крім того, ефективна реалізація FIRMA необхідна для успішного регулювання потоку технологій США для захисту інтересів національної безпеки.

США також необхідно активно заохочувати своїх союзників до вжиття аналогічних заходів для успіху власних реформ, оскільки інакше Китай через обмеження доступу до технологій США може просто розвернутися у бік Японії чи ЄС. Насамкінець зазначимо, що керовані торгові відносини не стануть життєздатним і довгостроковим рішенням. Натомість майбутні угоди мають бути зосереджені на зміцненні верховенства закону та глобальної торгової системи.

Щодо перспектив економічного розвитку бізнесу в США, Європі та інших країнах, то:

- американські компанії, які змушені шукати альтернативи китайському виробництву, можуть зіткнутися з підвищеннями витрат у короткостроковій перспективі. Однак це також може сприяти інноваціям та ефективності, а також можливості зміцнити внутрішнє виробництво;

- європейські компанії також відчувають тиск для диверсифікації своїх ланцюгів поставок, що може призвести до збільшення торгівлі в межах самого Європейського Союзу та з іншими регіонами, водночас підвищуючи їх резилієнтність до глобальних шоків;

- країни, які стали новими виробничими хабами, зазнають економічного зростання та розвитку, але також відчувають тиск на свої ресурси та інфраструктуру. Економічне зростання в цих країнах вимагає інвестицій у розвиток виробництва, освіти та екологічну стійкість.

Торговим партнерам Китаю з країн, що розвиваються, необхідно враховувати різні аспекти. У зв'язку з цим першим питанням, яке спадає на думку, є проблеми з крадіжкою майна або примусовою передачею технологій, однак є важливіші питання, які ці країни чи компанії повинні взяти до уваги. Коли країни, що розвиваються,

мають справу з державними підприємствами або корпораціями Китаю, вони повинні чітко розуміти, що вестиме бізнес із державою. Слід зазначити, що в розвинених країнах злиття та поглинання з державними підприємствами Китаю або продаж стратегічних ресурсів китайським компаніям заборонено з міркувань національної безпеки. До чутливих сфер належать технологічний сектор, робототехніка, мінеральні ресурси та інші [16, с. 107].

Промислова політика Китаю також може суттєво вплинути на процес індустріалізації інших країн. Наприклад, субсидії Китаю його ДП можуть знизити ціни на його продукцію, що ставить торгових партнерів Китаю у не вигідне становище. Більше того, це спотворить інвестиційні рішення країни, що розвивається, зі своєю індустріальною політикою. Тому важливо провести відповідну економічну оцінку потенційних вигод та витрат від співпраці з Китаєм. Будь-яка економічна політика щодо Китаю повинна оцінюватися з використанням як якісної, так і кількісної методології, а також різними незалежними дослідниками чи дослідницькими інституціями. Дуже важливо зрозуміти, які економічні чинники роблять китайську продукцію дешевшою чи конкурентоспроможною на регіональних та світових ринках.

Таким чином, якщо країни, що розвиваються, збираються відкрити свої ринки для Китаю (за допомогою преференційних торгових угод), їм слід оцінити, наскільки Китай відкритий для цих країн. Немає необхідності в односторонніх поступках, і країни мають вести переговори щодо взаємної лібералізації ринку. Крім того, врегулювання спорів має ґрунтуватися на нормах СОТ з урахуванням економічної ваги Китаю. Таким чином, торговельна війна між США та Китаєм була викликана не лише політикою, а й важливими та чутливими економічними проблемами. Вивчення уроків цього конфлікту може допомогти країнам, що розвиваються, сформулювати відповідну економічну політику щодо Китаю.

Для ефективної навігації у змінному ландшафті міжнародної торгівлі державам та міжнародним організаціям важливо застосовувати стратегії диверсифікації ланцюжків постачання, інвестувати у цифрову трансформацію та стимулювати інноваційний розвиток.

Отже, за першим сценарієм торговельна війна спричинить погіршення відносин між країнами та вплине на їхню співпрацю в інших сферах, таких як політика безпеки, кліматичні угоди та міжнародні організації. Негативний вплив на міжнародний діалог призведе до зменшення співпраці та обмеження можливостей для рішення глобальних проблем. Торговельний конфлікт спричинить зростання політичної поляризації в обох країнах. Сприйняття торговельної війни як важливого елемента національної стратегії призведе до загострення політичних дискусій та розділів в суспільстві.

За другим сценарієм, конфлікт не буде загострюватися, відбудеться зосередження на дипломатичних зусиллях та міжнародних переговорах, що може допомогти створити форум для висловлення сторонніх позицій та розгляду конфлікту в конструктивному ключі. Міжнародні організації, такі як Всесвітня Торговельна Організація (ВТО), можуть відігравати посередницьку роль та сприяти встановленню діалогу. Поступова лібералізація торгівлі зменшить торговельний дисбаланс та полегшить напругу. Крок за кроком знижуючи тарифи та інші торговельні бар'єри, країни створять більш рівні умови конкуренції та сприяти вирішенню торговельних суперечок.

3.2. Прогноз розвитку торгівлі України з США та Китаєм

Орієнтація України на експорт продовольства робить Україну цінним партнером на міжнародному ринку, що пов'язано із стратегічним значенням продовольства. Процеси інтернаціоналізації і глобалізації обумовлюють створення загальносвітової агро-продовольчої системи, яка, відповідно, складається із підсистем:

- промисловість (створює засоби виробництва);
- сільське господарство (виробляє сировину для продовольства);
- переробка та реалізація сільськогосподарської сировини та продукції.

Україна, як і інші країни світу, сьогодні працює в умовах перманентної трансформації форм міжнародного бізнесу, яка обумовлена тим, що:

- глобалізація призводить до універсалізації та становлення єдиних світових структур, зв'язків і відносин між соціально-економічними системами;
- інтенсифікація процесів інтернаціоналізації (тобто розвиток стійких економічних взаємозв'язків між країнами) призводить до підвищення взаємозалежності між країнами шляхом збільшення руху капіталів, товарів, робочої сили;
- цифрові інновації призводять до появи нових технологій, науково-дослідних розробок, інформатизації, широкого розповсюдження мережі Інтернет [13].

Судячи з нещодавно оголошеного наміру Сполучених Штатів і Європейського Союзу шукати спільний механізм обмеження надлишкового виробництва сталі та алюмінію, цей непрямий ефект і надалі загрожуватиме інтересам українських компаній на зовнішніх ринках. Звичайно, в основному мова йде про Китайську Народну Республіку, але постраждали б практично всі позиції виробників сталі, в тому числі і України. З геополітичної точки зору торгівля товарами між Україною та КНР є найбільш «безпечним» і нейтральним видом економічного співробітництва. Ані США, ані ЄС офіційно не висловили протидії чи занепокоєння зростанням українсько-китайської торгівлі. Однак незрозуміло, як вони реагуватимуть на подальші кроки України щодо примирення з КНР, наприклад, підписання угоди про зону вільної торгівлі, яка згодом може посилити позиції китайських виробників на українському ринку та, через нього, на ринку ЄС перевершує. Незважаючи на низку чутливих моментів у тріаді США-Китай-ЄС, є також точки єдності, які є перспективними для української економіки. По-перше, це проекти, прямо чи опосередковано пов'язані з боротьбою зі зміною клімату.

Незважаючи на взаємні санкції, ЄС підтримує партнерство з Китаєм у цій сфері. Йдеться не лише про визнання того, що проблему такого масштабу неможливо вирішити поодиночі, це суто прагматичний характер. У ЄС відсутній контроль над постачанням рідкоземельних металів, кобальту, літію та інших важливих компонентів для реалізації «зеленої трансформації» та розвитку високотехнологічних виробництв. На даний момент Китай постачає 98% рідкоземельних металів до ЄС, а

також на нього припадає велика частка виробництва кобальту та літію. Монополія Китаю в цій сфері також «розлютила» США (у 2019 році вони імпортували з Китаю 33,2 % рідкоземельних металів). Як наслідок, Україна має великі запаси кольорових і рідкоземельних металів, а також найбільші запаси літію в Європі, що могло б залучити інвесторів з ЄС і США та сприяти залученню нових технологій у видобувну промисловість України [15]. Україна може виступити сполучною ланкою для взаємовигідної співпраці ЄС і КНР у водневій галузі.

Як зазначає Л.М. Побоченко «враховуючи, що Китайський водневий альянс заохочує міжнародне співробітництво та проводить спільні семінари з США, ЄС та Японією, КНР ймовірно перебуває у пошуку інформації щодо усіх трендів та чинників розвитку галузі. Співпрацюючи і з Україною, і з ЄС, Китай може отримати знання, важливі для розробки та коригування власного довгострокового курсу на водневу енергетику. Співпрацюючи з Україною та ЄС, Китай може отримати знання, які будуть вирішальними для розробки та коригування власного довгострокового курсу водню» [14].

Діяльність Підкомісії з торговельно-економічного співробітництва між Україною та КНР є надзвичайно важливою [6]. Наразі відбулося шість засідань Підкомісії. Мета їх полягає в тому, щоб розробити конкретні заходи, які сприятимуть збільшенню товарообігу між державами, подоланню негативних тенденцій у торгово-економічному співробітництві, лібералізації торгівлі, диверсифікації товарів і послуг, а також визначити проекти для спільної реалізації в галузях агробізнесу, інфраструктури, енергетики та енергозбереження (див. Рис. 3.1).

Налагодження міцних двосторонніх відносин з КНР після української Перемоги вимагатимуть від українського уряду низки заходів, спрямованих на відновлення двостороннього товарообігу, а саме: лібералізації митних обмежень; підготовки та реалізації інвестиційних проектів; створення спільних підприємств для відновлення українського господарства; активізації туризму тощо. Це потребуватиме розробки науково обґрунтованої методологічної бази від українських вчених-економістів. Серед напрямів подальших досліджень авторів зазначимо також компаративний аналіз економічних відносин з КНР країн Східної Європи (Польщі, Угорщини, Чехії),

а саме: як відбувалась трансформація цих відносин у рамках їх європейської інтеграції.

Рис. 3.1. Заходи Українсько-китайської Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва, що мають сприяти збільшенню товарообігу між Україною і КНР.

Примітка. Розроблено автором.

Програма співробітництва 2021-2025 рр. є важливою для української космічної галузі. У ній представлено 69 спільних проектів на загальну суму понад 70 мільйонів доларів США [7].

Крім того, підписано угоду щодо спільної роботи над створенням лабораторії космічної науки. Досягнуто домовленості посилити зв'язок між двома країнами щодо космічних заходів, швидко повідомляти про стан виконання тем програми співпраці та вирішувати проблеми, що виникають під час її реалізації. Рекомендуємо такі дії для впровадження ініціативи стратегічного розвитку між Україною та Китаєм:

1. Ухвалити стратегію розвитку держави до 2030 року та окремий документ – стратегію співпраці України та КНР в межах ініціативи "Один пояс, один шлях".

2. Провести зустріч лідерів України та КНР, досягнувши домовленостей щодо співпраці. Враховуючи китайський підхід, саме Україна має виступити з цією ініціативою, представивши Пекіну свої проекти у межах затверджених стратегій.

3. Створити у держструктурі (як мінімум у МЗС, Мінінфраструктури, МЕРТ та Міненерго) окремі координаційні підрозділи для реалізації спільних проектів.

4. Заснувати українсько-китайський проектний офіс для надання оперативної, актуальної та релевантної інформації про Україну і встановлення міцних контактів між експертно-журналістським середовищем у Києві та Пекіні [16, с. 108].

5. Створити в обох державах українсько-китайські культурні центри, які не будуть структурними підрозділами дипломатичних установ.

6. Вступити до Азіатського банку інфраструктурних проектів. Дана міжнародна фінансова організація є основним інвестором у інфраструктурні проекти "Одного поясу, одного шляху". Без членства ми не можемо розраховувати на зростання інвестицій в інфраструктурні проекти в Україні.

7. Створити зону вільної торгівлі між Україною та КНР, а також спеціальні економічні території з пільговим податковим режимом. Створити умови для функціонування 3-4 контейнеро-судноплавних компаній – автономних транспортно-логістичних ланцюгів для транзиту товарів з Азії до Європи.

9. Розробити (або посилити наявну) систему підготовки фахівців з питань Азійського регіону зі спеціальним фокусом на Китай. Така система має включити в себе відповідні кафедри на ВНЗ, навчальні центри, аналітичні центри, курси та програми обміну.

Якщо Україна почне реалізовувати даний план у 2020 році, то у 2021 році може залучити китайські інвестиції на вищенаведені інфраструктурні проекти до 6 млрд. дол. США. Теоретично такі інвестиції дозволять створити до 70 тис. робочих місць та забезпечать зростання номінального ВВП на 15 млрд. дол. США за 10 років. Загалом у наступні 10 років Україна може претендувати на інфраструктурні інвестиції від 20 млрд. дол. США до 100 млрд. дол. США. Успішність залежить від активності України

та готовності пропонувати інфраструктурні проекти. У політичному аспекті розвиток співпраці України з КНР – це можливість для стримування та врівноваження американського та російського впливів. Крім того, залучення в Україну великого державного китайського капіталу зменшить ризики ескалації військових дій на території України з боку Росії та підвищить геостратегічну цінність України для Китаю [16]. Попри те, що частка США у структурі міжнародної торгівлі України є порівняно низькою, ефект США є найбільшим. Економічні процеси у США відчутно впливають не лише на Україну, а й на багато інших економік світу, що підтверджує панівну роль економіки США у світі та важливість мультиплікативних ефектів від міжнародної торгівлі

Для України США є одним із найважливіших торговельних партнерів (посідали восьме місце за обсягами зовнішньоторговельного обороту України з країнами світу та перше місце серед країн американського континенту у 2021 році). До розпочатої РФ війни проти України обсяги торгівлі між Україною та США постійно зростали. Так, у 2021 році обсяг двосторонньої торгівлі товарами та послугами збільшився на 27,1 відсотка у порівнянні з 2019 роком – з 6,1 до 7,7 млрд. доларів США. За січень-вересень 2022 року обсяг двосторонньої торгівлі товарами між Україною та США скоротився на 32,3 відсотка у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року і становив 2,4 млрд. доларів США (експорт зменшився на 40,6 відсотка, імпорт – на 28,3 відсотка). Перспективи розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин були окреслені у спільній заяві щодо стратегічного партнерства України та Сполучених Штатів Америки, яка була оприлюднена Офісом Президента України 1 вересня 2021 р. під час переговорів українського та американського лідерів Володимира Зеленського та Джо Байдена. У заяві містяться чітко визначені кроки подальшого співробітництва України та США у сфері економіки та торгівлі [8]:

1. В співпраці з Міжнародним валютним фондом Україна має намір реформувати державні підприємства, захистити незалежність центрального банку, посилити нагляд за фінансовим сектором та створити справедливе середовище для бізнесу та інвестицій. Сполучені Штати мають намір продовжувати співпрацю з

Україною на підтримку цих зусиль та сприяти міцному та інклюзивному зростанню економік обох країн.

2. Розширення комерційного співробітництва. Україна та Сполучені Штати завершили підготовку Меморандуму про взаєморозуміння щодо комерційної співпраці, призначеного сприяти комерційній участі американських компаній в українській економіці та українських компаній в економіці США.

3. Забезпечення достатнього фінансування для економічного зростання. Україна та Сполучені Штати підписали Меморандум про взаєморозуміння, який може підтримувати майбутні операції у визначених галузях, у тому числі декілька ключових проєктів, що обговорюються. Початкова сума підтримки Експортно-імпортного банку (EXIM) Сполучених Штатів для цих потенційних транзакцій у розмірі 3 млрд дол. може бути збільшена в міру розвитку проєктів в агробізнесі, інфраструктурі, кліматі та енергетиці.

4. Зростання торгівлі та інвестицій. Українсько-американська рада з торгівлі та інвестицій проведе своє 10-е засідання цієї осені для того, щоб підтвердити робочі плани з усунення регуляторних бар'єрів, припинити використання неліцензійного програмного забезпечення українськими органами державної влади, вирішити інші питання інтелектуальної власності та співпрацювати у галузі праці. Україна також зобов'язується ухвалити законодавство, яке встановить надійний процес перевірки інвестицій. Україна та Сполучені Штати планують переглянути дію Угоди про торговельне та інвестиційне співробітництво на осінньому засіданні ради [41].

Можливе співробітництво у післявоєнний період між КНР та Україною: 1. Китай займався і до початку війни спробами реалізації багатьох своїх проєктів в Україні, але більшість з них не були реалізовані із-за:

1) мінливих політичних та економічних умовах;

2) вимагалися спеціальні умови, домовленості, щодо яких не було досягнути.

Отже, після стабілізації є шанс на збільшення кількості реалізованих проєктів.

2. Китай це та країна, яка шукає не тільки прибуток, а й хоче мати політичний вплив на країну, тому КНР активно використовує боргові інструменти. Україна і зараз

є боржником Китаю, але після війни ці кредити можна буде використовувати на розвиток економіки.

3. Звісно збільшення інвестицій. В Китаї найбільшими інвесторами є державні підприємства, які активно, ще до війни, співпрацювали з українськими підприємствами у сфері сільського господарства та енергетики [9].

Таким чином, насамперед, КНР це дуже важливий торговельний партнер України і після закінчення війни має відбутися активний розвиток торговельних відносин. Стабілізації політичної обстановки в країні призведе до зникнення однієї з причин малих інвестицій в Україну, а саме політична волатильність та почнеться вливання грошей в українську економіку. КНР буде активно використовувати кредитні інструменти та менше боятися ризикувати задля реалізації своїх проектів.

Отже, перспективи економічної взаємодії Китаю та України націлені на економічне відновлення після закінчення відкритої збройної агресії російської федерації проти України. Основними формами відносини між державами стануть торговельне посилення взаємодії та активізації інвестування, зокрема, можливим є залучення Китаю як стратегічного інвестора в розвиток вітчизняного аграрного сектору, металургії, переробної промисловості, а також потенційне перенесення частини виробництв з Китаю в Україну як форми мінімізації логістичних витрат та прискорення часу доставки товарів до кінцевих споживачів (в ЄС та США).

Висновки до розділу 3

Відношення між Сполученими Штатами і Китаєм у більшій мірі, чим будь-які інші двосторонні відносини, будуть визначати міжнародні справи у двадцять першому столітті. Однак майбутні китайсько-американські відносини залишаються невизначеними. Окрім динамічних змін всередині об'єднаних країн, швидкі глобальні економічні, політичні та екологічні трансформації відкривають нові можливості як для співпраці, так і для конфронтації.

У будь-якому випадку характер китайсько-американських відносин – незалежно від того, чи вони засновані на конфлікті чи співробітництві – у багатьох

випадках буде визначати питання регіонального та глобального управління на наступних двадцять років. Політичні рішення, прийняті сьогодні і завтра на основі ранніх представлень щодо цього зароджуваного стратегічного партнерства, будуть мати серйозні наслідки в найближчі роки.

Вихід із низхідної спіралі в американо-китайських відносинах не відбудеться без спільних зусиль та зміни внутрішньої політики обох суспільств. Цього не станеться, якщо внутрішні чинники не переконують Пекін змінити пріоритети зростання та розвитку і КНР не побачить, що Вашингтон має менш ворожі наміри.

Щоб вирішити конфлікт обом сторонам доведеться скоригувати свою політику у бік взаємного примирення, але «зрештою» це може статися через тривалий час і вимагатиме величезних витрат за цей час. Коли б цей день не настав, він включатиме три паралельні події: визнання Китаєм того, що Америка назавжди залишиться в Азії; визнання Америкою того, що внутрішнє управління Китаєм є внутрішнім вибором громадян КНР, а не американською метою змін; обидві країни повинні усвідомити, що співробітництво у вирішенні глобальних проблем є більш важливим, ніж отримання передбачуваних вигод від використання одна одної для виправдання дорогої, оспорюваної чи доцільної політики.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження встановлено наступне:

1. Торговельна війна – це зіткнення двох та/або більше сторін у системі міжнародних економічних відносин, які переслідують різні взаємовиключні цілі, які прагнуть вплинути на зовнішні ринки або виключити економічну інтервенцію шляхом використання імпорتنих мит, квот та інші. Причинами торговельних воєн є:

- підвищення імпорتنих мит на продукцію з певних країн;
- зниження квот на імпорт продукції з певних країн;
- заборона на імпорт продукції з певних країн;
- посилення нетарифних обмежень;
- заборона торговельно-економічних відносин з окремими країнами для країн, що входять до єдиної інтеграційної структури;
- загострення вживання дискримінаційних заходів щодо «противників», на відміну економічного суперництва.

Методи ведення торговельної війни залежать від моделі поведінки сторін та поділяються на оборонні (підвищення імпорتنих мит, зниження імпорتنих квот, запровадження нетарифних обмежень-бар'єрів, запровадження технічних бар'єрів); наступальні (зниження експортних митних тарифів, підвищення експортних квот, використання демпінгових цін, торговельна блокада та ембарго).

Торговельні війни можуть впливати на економічний розвиток країн, що проявляється у:

- підвищенні цін та зростання інфляції у світі;
- уповільненні темпів економічного зростання; дефіциті (профіциті) бюджету; зміні обмінного валютного курсу.

2. В даний час, багато країн широко застосовують економічні санкції, що спричиняють економічні витрати для всіх країн. Розвиток конфлікту між двома найбільшими економіками світу пояснюється наступними причинами:

- незбалансованість торговельного балансу між США та Китаєм;

- протекціоністська політика США;
- недобросовісні торговельні практики Китаю в галузі інтелектуальної власності, технологічних обмінів та інновацій, що завдають шкоди американським компаніям;
- суперництво двох країн за позицію світового гегемона у XXI ст.

США звинувачують Китай у нечесній торговельній практиці, крадіжці інтелектуальної власності, а також вимагають від Пекіна змінити свою економічну політику, яка несправедливо надає перевагу вітчизняним компаніям за рахунок субсидій. Наступною причиною нинішньої торговельної війни між Китаєм і США є збільшення торговельного дефіциту між двома країнами. Дефіцит торгового балансу - це різниця між тим, скільки США імпортують з інших країн, і тим, скільки експортує. Зменшення цього розриву є ключовою частиною торговельної політики Трампа. Торговий скандал, ініційований адміністрацією Трампа, змінив правила гри у підході Китаю до санкцій. У відповідь на мита та експортний контроль, введені США, Китай у 2018–2019 роках вжив низку обмежувальних заходів у відповідь на Вашингтон. Хоча можна стверджувати, що Китай уже давно розглядає санкції як геополітичний інструмент США, його ставлення до запровадження змін змінилося, коли США розпочали торговий скандал. У всякому разі, торговельний конфлікт був симптомом і посиленням геополітичної напруженості між США та Китаєм – і запровадження санкцій стало ключовим моментом для кожної сторони висловити себе.

3. Проаналізувавши дані торговельних операцій між США та Китаєм, було виявлено значні зміни в їх структурах та динаміках. Основні висновки з цього дослідження заключаються в тому, що американські споживачі знизили імпорتنі товари застосовували на собі основну вагу тарифів із-за підвищення цін, і що торговельна війна призвела до загального реального доходу як у США, так і в Китаї, хоча і не в значній мірі по порівнянню з ВВП. Насамперед, через масштабне зростання імпорту КНР спостерігалось стрімке падіння профіциту рахунку поточних операцій цієї країни. Не менш важливо, що дефіцит США також показав помітне поглиблення, що є свідченням того, що тарифна політика США призвела лише до негативних

наслідків для національної економіки, й одна із головних цілей імплементації тарифних обмежень – зменшення торгового дефіциту Сполучених Штатів – не була досягнута.

4. Аналіз двосторонніх торговельних відносин Китаю та Сполучених Штатів, продемонстрував, що тісне торгове співробітництво двох країн почало тенденцію до зниження у 2018 році, що є наслідком жорсткого двостороннього тарифного регулювання. Спостереження за торговельними потоками та платіжними балансами країн показало, що торговельна війна ще не призвела до невідворотних наслідків в економіках США та КНР, проте ознаки рецесії вже яскраво помітні на статтях торговельних балансів держав. Результати регресійних моделей, наведених у статті, свідчать про те, що імпорт товарів з Китаю дійсно спричиняє негативний вплив на обсяг експорту США, що обумовило запровадження США обмежень на імпорт з Китаю. Разом з тим, запровадження взаємних обмежень не призвело до покращення зовнішньоторговельних позицій США, бо, по-перше, частину закупівель з Китаю, від якої відмовилися американські імпортери, було замінено на більш дорогий імпорт з інших країн, по-друге, зростання цін на китайський імпорт призвело до збільшення витрат вже американських експортерів, які використовують імпортні складові у своєму виробництві.

Виходячи з результатів моделювання, також можна зробити висновок: саме підписання нових торгових угод між США і КНР з домовленостями по нарощенню закупівель Китаєм американської продукції, що відбулося наприкінці 2019 року, має допомогти США покращити свій торговельний баланс, на відміну від збільшення імпорتنих тарифів, що призвело до негативних результатів США, схоже, отримують зиск із торгової війни. В основному це пов'язано з більшою ринковою владою США і відносно слабкою реакцією Китаю у відповідь – страхом ескалації торговельного конфлікту, який ще більше завдасть шкоди його вітчизняним компаніям і показникам зайнятості. Проте, наслідки торгової війни між галузями США нерівномірні. Сільськогосподарська та автомобільна промисловість США постраждали більше за інших. Якщо цей конфлікт продовжуватиметься, ціни зростатимуть, що негативно

вплине не тільки на споживачів, але й на зв'язки між витратами та випуском, а також на економічну стабільність, що призведе до ще більших збитків у деяких галузях.

Економіка Китаю продовжить сповільнюватися найближчими роками, оскільки легкі вигоди від наздоганяючого зростання з розвиненими країнами зникнуть, скорочення населення прискориться, а напруженість у відносинах із Заходом перешкоджатиме технологічному прогресу. Здатність Китаю уникнути пастки середнього доходу, з якою зіткнулися інші економіки, що розвиваються, буде вирішальною мірою залежати від його здатності забезпечити стійке зростання продуктивності в майбутньому.

5. Оцінка впливу торговельної війни показала, що страждають від її наслідків як США, так і Китай, європейські країни. Встановлено, що певні країни, наприклад, В'єтнам, виграв від даної війни, проте цей успіх є короткостроковим. Він став одним із найбільших переможців торговельної війни, збільшивши експорт шин, толстовок та пілососів як у США, так і в решту світу. В той же час в інших країнах, таких як Україна та Колумбія, Сінгапур, Тайланд спостерігався спад, через те, що їхній експорт доповнював товари, на які потрапили тарифи.

6. Продемонстровано, що політика санкцій, яку проводять такі впливові конкуренти, як Китай та США, створює як ризики, так і можливості для України в сфері зовнішньоекономічних відносин, обмежуючи простір для маневрування без ризику для стратегічного партнерства. Оцінка впливу тарифних обмежень на інтереси третіх країн ускладнюється відсутністю довготривалих даних, що ускладнює точне визначення впливу торговельної війни на українські експортні показники. Однак, явною ознакою такого впливу є зростання китайського попиту на деякі українські сировинні товари через підвищення цін на американський експорт та зменшення експорту української металопродукції в Європейський Союз внаслідок тарифних бар'єрів на імпорту цих товарів з США та Європи.

7. Визначено два сценарії майбутнього конфлікту: перший - загострення та перенесення напруження на інші сфери національної політики країн, другий - створення спільних міжнародних проєктів може бути ключовим шляхом для зменшення напруги між Китаєм та США, що в свою чергу сприятиме вирішенню

торговельної війни. Такі проекти можуть бути спрямовані на вирішення глобальних викликів, що стоять перед людством.

8. Україна може стати місцем для впровадження китайських технологій, інвестування, яке принесе прибуток, а також джерелом дешевої сировини та робочої сили. Як наслідок, КНР може допомогти нашій державі отримати гроші та кредит, замінити величезний ринок збуту Росії для українських товарів і сприяти прискоренню економічного зростання та зближенню з ЄС. Для КНР Україна залишається привабливим партнером у сфері стратегічного співробітництва та в рамках ініціативи «Пояс і шлях», незважаючи на нинішню складну економічну ситуацію. Наша держава має низку технологічних і науково-виробничих можливостей, які цікавлять Китай як щодо потреб розвитку передових галузей його економіки, так і щоб реалізувати важливі стратегічні проекти в різних сферах. Економічні санкції України проти російської федерації значно звузили можливості українського експорту та вимагають пошуку нових ринків збуту для машинобудівної, літакобудівної продукції та продукції військового й подвійного призначення. Китайська ініціатива «Один пояс, один шлях», до якої Україна лише номінально причетна, а, по суті, тривалий час ігнорує, на сьогоднішній день є головними воротами розвитку співпраці з КНР. Вона повинна стати основним об'єктом уваги влади у повоєнний період. Її потенціал - не тільки в стимулюванні торгівлі, але і в залученні інвестицій, в тому числі в інфраструктуру, енергетику і сільське господарство. Потенційні масштаби і напористість китайських інвестицій при цьому вимагають актуалізації національного законодавства в частині захисту національних стратегічних інтересів і можливостей інших інвесторів.

Модернізація вітчизняної інфраструктури на китайські засоби сама по собі не забезпечить економічні вигоди через дотаційного характеру перевезень товарів і залежно від розширки вузьких місць в інфраструктурі інших країн. Для досягнення вигоди від участі в «Один пояс, один шлях» необхідно гарантувати стабільне проходження транспортних потоків по території України зі сходу на захід і з півдня на північ.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калюжна Н. Г. Міждержавні торговельні конфлікти як уособлення політики неопротекціонізму/ Н. Г. Калюжний // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – № 1(69). – С. 30–33

2. Пічкурова З.В. Ризики та загрози війни в Україні для світової економіки // Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (27-29 червня 2022 року, м. Луцьк). – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. – С. 311-314.

3. Побоченко Л.М. Внесок КНР в глобальні потоки прямих іноземних інвестицій / Л.М. Побоченко // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-практична конференція, 10 квітня 2019 року: тези доп. – К., 2019. – С. 52–56.

4. Побоченко Л.М. Дослідження інвестиційної привабливості України для КНР // Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики – 2020: міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2020 року: тези доп. – К., 2020. – С. 151–162.

5. Побоченко Л.М. Прогнози розвитку світової економіки та роль КНР в глобальному економічному зростанні. / Л.М. Побоченко //Сучасні проблеми глобалізаційних процесів в світовій економіці: XII міжнародна науково-практична конференція, 11 листопада 2019 року: тези доп. – К.: НАУ, 2019. – С. 105-108.

6. Побоченко Л.М. Соціально-економічний профіль КНР / Р.О. Карташов, Л.М. Побоченко //Fundamental and applied science - 2019: XIV International scientific and practical conference, October 30 –November 7, 2019 Economic science.: ENGLAND, 2019. – Т.8. – С. 35-37.

7. Татаренко Н.О. Економічний вимір глобальних трендів міжнародних відносин // Глобальні тренди міжнародних відносин: Монографія К.: Вадекс, 2020. – 524 с. – С. 284-320.
8. Якубовський С. О., Родіонова Т. А., Бабінчук О. С. Торговельне протистояння США та Китаю: причини та наслідки/ С. О. Якубовський, Т. А. Родіонова, О. С. Бабінчук // International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST). – 2020. – С. 35-44.
9. Friedberg, A. A. (2018). Competition with China. *Survival*, 60, 7-64 [Electronic resource] – Access: <https://doi.org/10.1080/00396338.2018.1470755>.
10. Gallagher, M. (2019). The Lost Art of Ideological Warfare. *Washington Post*. [Electronic resource] – Access: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2019/07/10>.
11. Guo, M., Lu, L., Sheng, L., and Yu, M. (2018). The Day After Tomorrow: Assessing the Burden of Trump's Trade War. *Asian Economic Papers*, 17, 101–120. [Electronic resource] – Access: https://doi.org/10.1162/asep_a_00592.
12. Tatarenko N. Solidarity in Global and National Economies // *Eastern Europe Regional Studies*. – 2017. – № 2 (3). ISSN: 2587-456X – Chişinău: USM – P. 65-82.
13. <http://www.bis.gov> – офіційний сайт Бюро промисловості та безпеки.
14. <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби статистики України.
15. <https://www.statista.com/markets/2535/economy-politic> – офіційний сайт Statista.
16. Давидюк В., Г.Лук'янова, Т. Погребський. Реакція світу на війну в Україні та можливості Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/87>.
17. Дворніна А. В., А. В. Шевчук. Америко-китайські відносини за президентства Дональда Трампа [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/475.pdf>.
18. Єщенко Є. О. Економічне післявоєнне співробітництво КНР та України у контексті сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://kneu.edu.ua/userfiles/Zbirnik_Conference_07.12.2022/22_5737_2022.pdf#page=51.

19. Клус В. В., С. О. Якубовський. Зміни в торговельних потоках між Китаєм та США протягом торгової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.51198/chinesest2023.02.07>.

20. Кравець К. П. Причини та динаміка торгівельної війни між Китаєм та США. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.spilnota.net.ua/data/downloads/file_1704894040.pdf.

21. Македон В. В., В. О. Лошак. Міжнародні торговельні війни та їх вплив на макроекономічні системи країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/639>.

22. Романчук О. С. Актуальні питання торгівельного балансу Сполучених Штатів Америки та Китайської народної республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/17831/%D0>.

23. Савченко Марина В., Дарина С. Цибуляк, Анастасія В. Шемчук. Торговельна війна між США та Китаєм: масштаби та наслідки для світової економіки. 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://r2.donnu.edu.ua/items/8c62ad11-5e1c-4d58-9768-0a3eb28be92a>.

24. Albertoni, N., Wise, K. (2020). International trade norms in an era of rising nationalism caused by Covid-19? *Fudan Journal of Humanities and Social Sciences*, 14, 41–66 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1007/s40647-020-00288-1>.

25. Basu, T. (2020). The Sino-American Divide: Power and Politics in the Post-COVID Indo-Pacific. *Journal of Asian Economic Integration*, 2, 159–179 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1177/2631684620940448>.

26. Bhattacharya, A. (2019). A return to Chinese nationalism under Xi Jinping. *India Quarterly*, 75, 245–252 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1177/0974928419841789>.

27. Campbell K. M., Rush, D. (2020). Coronavirus may change the global order. *Foreign Affairs* [Electronic resource]. – Access: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2020-03-18/coronavirus-could-reshape-global-order>.

28. China Economy [Electronic resource]. – Access: <https://www.focus-economics.com/countries/china>.
29. Chang Y. (2022) Semiconductor Sector Impact of Newly Added US Sanctions on the Chinese Semiconductor Sector [Electronic resource]. – Access: <https://www.idtechex.com/en/research-article/impact-of-newly-added-us-sanctions-on-the-chinesesemiconductor-sector/28008>.
30. Chen, A.W., Chen, J., and Dondeti, W.R. (2020). US-China Trade War: Dominance of Trade or Technology? *Applied Economics Letters*, 27, 904–909 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1080/13504851.2019.1646860>.
31. Chen, J. Y. (2018). Background, reasons, essence of the Sino-US trade war and China's countermeasures [in Chinese]. *Journal of Wuhan University (Philosophy and Social Sciences)*, 71, 72-81 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.14086/j.cnki.wujss.2018.05.008>.
32. Ellison, G. (2018). How Trump could move from a trade war to a real war with China. Belfer Center for Science and International Affairs. [Electronic resource] – Access: <https://www.belfercenter.org/publication/how-trump-could-stumble-trade-war-real-war-china>.
33. Executive Order on Securing the Information and Communications Technology and Services Supply Chain // Executive Order [Electronic resource]. – Access: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-securinginformationcommunications-technology-services-supply-chain>.
34. Fatma, A., & Bharti, N. (2019). Perception versus reality: Understanding the US-China trade war. *Multinational Corporation Review*, 11, 270–278 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1080/19186444.2019.1682409>.
35. Fred, B. (2018). China and the USA: the struggle for global economic leadership. *China and the World Economy*, 26, 12–37 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1111/cwe.12254>.
36. Haas, R. (2020). The pandemic is more likely to accelerate history than to change it. *Foreign Affairs* [Electronic resource]. – Access: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-04-07/pandemic->

37. Kahl, C., & Berengaut, A. (2020). Aftershocks: the coronavirus pandemic and the new world disorder. War on the rocks [Electronic resource]. – Access: <https://warontherocks.com/2020/04/aftershocks-the-coronavirus-pandemic-and-the-n>
38. Lampton, M. D. (2017). Balance of US and Chinese interests in the era of Trump-Xi. East Asian Forum [Electronic resource]. – Access: <https://www.eastasiaforum.org/2017/12/10/balancing-us-china-interests-in-the-trump>.
39. Lawrence, R. Z. (2018). Can the trading system survive trade disputes between the US and China? *China and the World Economy*, 26, 62–82 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1111/cwe.12256>.
40. Liu, J. (2018a). Three-dimensional reasons for the Trump administration's trade war with China [in Chinese]. *Journal of Wuhan University (Philosophy and Social Sciences)*, 71, 82–90 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.14086/j.cnki.wujss.2018.05.009>.
41. Liu, K. (2018b). Chinese manufacturing in the shadow of the Sino-American trade war. *Economic Affairs*, 38, 307–324 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1111/ecaf.12308>.
42. Malaver, S. S. (2018). Trump's Tariff Wars and National Security: A Political and Historical Perspective. *China and WTO Review*, 4, 351–362 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.14330/cwr.2018.4.2.07>.
43. Malaver, S. S. (2020). Trump, lawsuits and threats: from Queens to the world stage. *China and WTO Review*, 6, 209–222 [Electronic resource] – Access: <https://doi.org/10.14330/cwr.2020.6.1.08>
44. Michael G. and Medeiros E.S. (2020). A pandemic will not make China a world leader. *Foreign Affairs* [Electronic resource]. – Access: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-04-15/pandemic-wont-make-china-worlds-leader>.
45. Ross, R. S. (2020). This is not a Cold War: Competition and cooperation in US-China relations. *China International Strategy Review*, 2, 63-72 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1007/s42533-020-00038-8>.

46. Sandra Žemaitytė Macroeconomic Effects of Trade Tariffs: A Case Study of the U.S.-China Trade War Effects on the Economy of the United States [Electronic resource]. – Access: <https://www.redalyc.org/journal/6923/692374308002/html>.

47. . Siripurapu A., Berman N. The Contentious U.S.-China Trade Relationship [Electronic resource]. – Access: <https://www.cfr.org/background/contentious-us-china-trade-relationship>.

48. Trading Economics [Electronic resource]. – Access: <https://tradingeconomics.com/ukraine>.

49. Trump announces steel and aluminum tariffs Thursday over objections from advisers and Republicans [Electronic resource]. – Access: <https://www.washingtonpost.com/news/business/wp/2018/03/01/white-house-planning-majorannouncement-thursday-onsteel-and-aluminum-imports>.

50. Tsogopoulos, G.N. (2019). Sino-American relations under Trump. In M. Wächter & H. Marhold (Eds.), Europe against the tide (pp. 159–168) Nomos [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.5771/9783845292762-159>.

51. Urata, S. (2020). Trade disputes between the US and Japan: past, present and implications for the US-China trade war. Asian Economic Policy Review, 15, 141–159 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1111/aepr.12279>.

52. US-China relations [Electronic resource]. – Access: <https://www.scmp.com/topics/us-china-relations>.

53. US economy in numbers [Electronic resource]. – Access: <https://takeprofit.org/statistics/countries/united-states>.

54. Weiss J. C. (2020). Ideological competition in US-China relations? Assessing the defense of autocracy in China. In A. Goldstein & J. de Lisle (Eds.), Security and US-China relations: Differences, dangers and dilemmas (pp. 1–39). [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3427181>.

55. Xing, Y. (2018). The trade war between China and the United States: a modern version of Thucydides' trap. East Asian Politics, 10, 5-23 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1142/s1793930518000338>.

56. Xu, Z. (2018). Causes, consequences and prospects of the current Sino-US trade war [in Chinese]. In *Foreign Economics Doctrine and China Research Report* (pp. 307–311). Zhongguo Huiyi [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.26914/c.cnkihy.2018.004042>.

57. Zhao M. (2019a). Is a new Cold War inevitable? Chinese views on US-China strategic competition. *Chinese Journal of International Politics*, 12, 371–394 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1093/cjip/poz010>

58. Zhao S. (2019b). Defense Engagement: From an Unagreed Grand Bargain to the Evolving US-China Rivalry. *Journal of Contemporary China*, 28, 501–518 [Electronic resource]. – Access: <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1562730>.